

1 rána medzi oči 4.

2 Simone Weilová

8 vianoce 44

11 tak predsa prišiel

11 tak predsa prišiel

12 o landarte a livearte s Belišovcami

12 o landarte a livearte s Belišovcami

15 nekrológ

15 nekrológ

17 čo môžem zmeniť a čo treba prijať

17 čo môžem zmeniť a čo treba prijať

rána medzi oči 4.

Keď som pred vydaním nultého čísla Listov z Kaplnky pre svoj stĺpček, skôr z rozmaru, než uvážene, navrhol názov: Rána medzi oči, netušil som, akým temným zmyslom sa tá za vlasy pritiahnutá metafora naplní. Už v lete, keď sme chystali ekumenické bohoslužby pre festival Pohoda, sa svet zachvel. Tónko Srholec bol hospitalizovaný. Nastupoval prvé fázy chemoterapeutickej liečby. S novou situáciou sa António vyrovnával pokojne: „Nadsluhujem, Daniel,“ povedal mi, „dostal som odklad vďaka vašim modlitbám.“ Ťažko sa mi prijíma táto perspektíva. Úslovie „nikto nie je nenahraditeľný“ nie je také pravdivé, ako by sa zdalo. Keď sme s Tónkom v nemocnici natáčali video pre Pohodu, sedel tam v modrej pyžame, tvár mu žiarila, posielal lásku a vieru ľuďom, ktorých neuvidí. Bolo zvláštne otvoriť v nedeľu ráno na Pohode bohoslužbu bez Antónia. Ako vždy, i tento rok, otváral bohoslužby Juraj Kušnierik. Ani vo sne by mi nebolo v tej chvíli napadlo, že na sklonku roku, v čase, keď budem písať tieto riadky, tu Juraj už nebude. Navždy vo mne ostane obraz toho rána v kláštornej záhrade vo Vranove pri Brne, bolo prežiarené neskorým jesenným slnkom, keď sa Jarka zdráhala povedať mi do telefónu tú krutú vetu: „Juraj zomrel.“ V ono ráno to bola tá najtvrdšia rana medzi oči, akú si človek vie vôbec predstaviť. Môj život bol s Jurajovým prepletený v toľkých oblastiach myslenia, viery a aktivity, že s ním z tohto sveta odišlo i čosi zo mňa. Nevieť sa celkom zbaviť pocitu, že čosi zo mňa tu už nie je, je to preč, niekde inde, tam, kde odišiel Juraj.

V poslednú adventnú nedeľu, ešte pred svitaním, sa mi v hlave vynorila básnička. V sobotu večer sme boli na koncerte Mariána Vargu. Ľaliu poľnú Marián zahral chrbtom otočený k publiku. Bolo mi clivo. Nemohol som si nespomenúť na tú stratenú chvíľu, keď sme Ľaliu spievali na Pohode spolu s Jurajom. S tým Jurajom, ktorý ako malý chlapec nechcel byť žeriavnikom ani potápačom, ale Mariánom Vargom. Skôr, než som odišiel do kaplnky, zaznačil som si slová básničky na hárok papiera:

jeden po druhom
odchádzajú
z javiska
na konci radu
prázdnych stoličiek
niekto
musí zostať
pozbierať drobnosti
čo postrácali
poskladať ich v poslednú

jednoduchú vetu
počkať kým vypnú
mikrofóny
stočia káble
zhasnú v zadnom rade
a v tej tme
čakať
na stvorenie sveta

Daniel Pastirčák

Simone Weilová

Simone Weilová

Simone Weilová, od ktorej narodenia uplynie 3. februára práve 100 rokov, bola behom svojho krátkeho života považovaná za číru odborársku aktivistku či excentrickú stredoškolskú profesorku. Jej listy, zošitové zápisky, články a koncepty, ktoré vydával okrem iného aj voľnomyšlienkový filozof a spisovateľ Albert Camus, vzbudili po 2. svetovej vojne nečakanú pozornosť. Weilovú však mali v úcte a jej dodnes provokatívne názory si radi čítali aj vtedajší reformný pápež Ján XXIII a Pavol VI. Jej myslenie malo a dodnes má vplyv hlavne okolo brehov Atlantiku, no jednako táto jemná a statočná žena môže práve Stredoeurópanovi názorne predviesť, čo znamená mysliteľská osobnosť, ktorá vyrástla a bola formovaná v slobodnej, suverénnej a nekonfesijnej republike. Ako vyzerá človek, ktorý nie je ani hulvát ani lokaj. Simone Weilová je jednou z najvýraznejších osobností dejín európskeho myslenia, ktorá sa obom dokázala vyhnúť.

— Neposlušné dieťa

Simone Weilová sa narodila v Paríži v mimoriadne harmonickej rodine, ktorá na vlastné židovské tradície hľadala s dešpektom. Otec bol ateista a vynikajúci lekár, jeho predkovia po obsadení Alsaska Nemeckom radšej už vtedy odišli do Francúzska.

Ako malé dieťa prekonala niekoľko veľmi vážnych chorôb. Už počas 1. svetovej vojny zo solidarity odmietala jesť viac, než čo dostávali vojaci na fronte.

Mamička s východoeurópskymi židovskými koreňmi sa malej Simone snažila dopriať to najlepšie vzdelanie, ktoré bolo jej samej odopreté.

Už na slávnom lýceu Henri-IV spoznala Simone svojho najmilšieho profesora, známeho francúzskeho filozofa Alaina (Émile-Auguste Charrier), ktorý túto svojráznu študentku prezýval Marťanka.

Na Ecole Normale Supérieure obdivovala Weilovú neskôr slávna spisovateľka a feministka Simone de Beauvoir. Beauvoirová, ktorá na svoj zovňajšok dbala, mala od Weilovej odstup a pritom ju tajne obdivovala kvôli jej študijným výsledkom, jedinečnosti a súcitu s nemajetnými a trpiacimi. Weilová, ktorá brala svoju ženskosť v stále dosť tradičnej spoločnosti skôr ako nepríjemné bremeno a odevom i písaním v mužskom rode sa snažila čo najviac priblížiť mužom, ešte vkladala nádej v proletársku revolúciu. Atraktívna Beauvoirová namietala, že nejde o šťastie ľudí, ale o to, aby našli zmysel existencie. Weilová si ju zmerala pohľadom zhora nadol a opáčila: „Je dobre vidieť, že si ešte nikdy nemala hlad.“

Terčom jej špičkovania boli autority, predovšetkým zástupca rektora Ecole Normale Supérieure Célestin Bouglé.

Po tom, čo Weilová len s odretými ušami zložila záverečné skúšky, vraj vyhlásil: Pošleme tú Červenú pannu čo najďalej, aby sme už o nej nikdy nepočuli. Splnil si však len prvú časť svojho želanja.

Pre svoj ľavicový aktivizmus, otvorenosť, a tiež prinajmenšom netaktnosť, nebola Simone príliš obľúbená ani medzi svojimi študentským kolegami Sorbonny, nieto nasledujúce roky medzi profesorským zborom provinčných lýceí. Svojím správaním ľudí z neproletárskych vrstiev provokovala, kolegyniam sa vyhýbala, na schôdzach profesorského zboru vôbec nepočúvala, čítala si noviny a fajčila. Keď na ňu riaditeľka školy v Auxerre hovorila, Simone sa k nej zásadne otáčala chrbtom a ak navštívila jej triedu, mladá vyučujúca ako jediná v triede ani neráčila vstať.

Výhrady sa týkali aj jej spôsobu výučby „filozofie“: niektoré študentky jej dievčenských tried ju síce mali rady, ale k úspešnej maturite z onoho predmetu ich Simone neprivedla zrovna mnoho.

Neposlušným deťom prestala byť Simone až po svojich 25 rokoch, kedy si na celý rok anonymne vyskúšala prácu v niekoľkých továrňach. So svojou nemotornosťou pracovnému tempu často nestačila a na vlastnej koži spoznala, ako málo človek bez mena, titulu a postavenia znamená.

Simone Weilová mala ďaleko k puritánskému mysleniu, absolútnou sexuálnou zdržanlivosťou a nedotknuteľnosťou si skôr vykupovala vlastnú slobodu myslenia a konania.

Pokiaľ je známe, city, prekračujúce rámec priateľstva a charity, skrývala tak dobre, že o nich netušil ani ich dotyčný adresát.

Až do svojej poslednej hospitalizácie vyčnievala z akéhokoľvek radu, často nedokázala vystihnúť túžby a potreby iných, svoju individualitu si strážiila a samo jej úsilie po vlastnom zničotnení často privádzalo iných ľudí do ťažkostí a rozpakov. Napriek tomu ju mnoho ľudí už za jej života označilo za sväticu.

Iste ňou bola v zmysle jednoty myslenia a činov, nezištnosti, smelosti, duchovného sústredenia a ohľadov na potreby prehlíadaných ľudí.

Aj so svojimi úsmevnými prístupmi, historkami a omylmi udržiavala obojsmerný vzťah medzi teóriou a praxou.

Starých Grékov vyzdvihovala aj za ich ideály umiernenosti a rovnováhy ako protiklady nemiernosti a bezuzdnosti: rovnováhu udržiavala, vždy obhajovala znevýhodnenú stranu a rada jej artikulovala argumenty.

Hneď po víťazstve ľavicovej koalície vo Francúzsku v roku 1936 už verejne uznáva, že v továrňach je potrebná istá disciplína.

Po obsadení Prahy nacistami horko oľutovala svoj skorší príliš pacifistický postoj k Mníchovu a po brutálnom potlačení študentských búrok na jeseň roku 1939 sama vypracovala a vládnym činiteľom rôznymi cestami ponúkla plán na výsadek francúzskych vojenských oddielov v bývalom Československu. Sama sa do tejto riskantnej akcie hlásila, chcela s vojakmi vyslobodiť uväznených a podnieť povstanie proti Nemcom.

— Radšej Descarta a Chaplina

O lepší údol robotníkov a nezamestnaných sa usilovala Weilová už od študijných rokov: viedla pre nich vzdelávacie kurzy, pomáhala im formulovať požiadavky, stavala sa do čela ich sprievodov a srdcervúco im predriekavala hesla, ktoré radi skandovali.

André Weil so sestrou Simone na prázdninách v Knokke le Zoute, Belgicko, leto 1922

Dychtivo využila príležitosť vyskúšať si v uhoľnej bani prácu so zbijačkou, ktorú museli baníci nakoniec zastaviť, aby im Simone neodpadla vyčerpaním. V skromných miestnostiach mávala často namiesto postele len spací vak a jej početní hostia sa najviac usádzali na hromadách novín.

Z platu stredoškolskej profesorky hojne prispievala na pomoc potrebným a nezamestnaným, zatiaľ čo jej vlastný rozpočet občas dorovnávali jej rodičia. Uhlím, ktoré jej do jej prvého bytu kúpila mamička, zo solidarity s nezamestnanými dokonca odmietala kúriť, než zistila, že títo ľudia síce na uhlie niekedy naozaj nemajú, ale na rozdiel od nej si palivo všelijakými nelegálnymi cestami vždy dokážu zohnať. Simone Weilová oceňovala niektoré Marxove ideály a postrehy, stále platnú metódu analýzy aj jeho čiastkové analýzy toho, čo mohol sám poznať. Jeho teória bola však príliš úzka, často sa neopiera o prijateľné argumenty a je v nej mnoho vnútorných rozporov.

Marx predpokladal, ale nedokázal zaručiť stály rast energie a výrobných síl. Všimol si bližšie len boje o vlastníctvo materiálnych statkov v dobách relatívneho mieru a tiež len jedinú formu útlaku – vykorisťovanie. Prehlíadal ďalšie druhy konfliktov, hlavne boj o moc a kontrolu a nepodal analýzu vojny. Robotníkov bral ani nie tak ako ľudí či jednotlivcov so všetkým, čo k nim patrí, ale hlavne ako členov spoločenskej triedy, ktorá má plniť ním samotným určenú historickú úlohu. Jeho prognózy svetlej budúcnosti ľudstva bez konfliktov a rozporov sú potom fantastické rovnako ako perpetuum mobile. Marxovo myslenie sa nehodí ani ku kritickej analýze novej sovietskej reality.

Weilová dobre vedela aj od utečencov, ako komunistická strana v Rusku vďaka svojmu vertikálnemu usporiadaniu v nevidanej miere ovládla nielen výrobné prostriedky a roz-

Simone Weilová v Španielsku v roku 1936

deľovanie, ale aj políciu a armádu a robotníkov ešte viac utláčala. Nikdy nebola komunistkou a obávala sa sústreďenej moci politických strán vôbec. Pracovala radšej v odboroch, pretože sú vraj formované zdola a závisia tak na vôli a potrebách skutočných pracujúcich, ale pritom vzdelávala aj jednotlivých robotníkov.

Jeden z jej spisov má v titule slová: útlak a sloboda. Išlo jej o to, aby sa ľudia konečne vymanili zo všetkých foriem útlaku, o slobodnejšiu prácu a o individuálne práva všetkých ľudí, ktoré Marxa moc nezaujímali. Kolektív je mocnejší ako jednotlivec takmer vo všetkých oblastiach, len myslieť tak dobre nevie. „Kolektívnymi záujmami“ sa radi oháňajú najmä mocní jednotlivci, hlavne keď vo svojom záujme chcú niekoho obetovať.

Na Silvestra 1933 dala Simone byt svojich rodičov v Paríži k dispozícii schôdzi vedenej exkomunikovaným sovietskym revolucionárom Trockým. Jeho rodina a súdruhovia konečne videli človeka, ktorý sa pred týmto vodcom netriasol, ale odvážil sa proti nemu argumentovať a nemohol byť len tak bez všetkého odpravený. Weilová Trockému vytýkala hlavne jeho (ústrednú) úlohu pri utopení Kronštadtského povstania v roku 1921 v krvi. Krik rozzúreného revolucionára bol potom počuť aj v širšom susedstve. Svoje nadávanie plné komunistických fráz nakoniec uzavrel: Prečo nás tu vôbec hostíte? Ste snáď z Armády spásy?

Neustále prichádzajúce nové veci, vynálezy a technológie prinášajú zároveň veľa nových možností aj nebezpečenstvo. Veda je skôr stále významnejším prostriedkom na uchovávanie a posilňovanie privilegovaných, ktorí potom môžu

utláčať tých, ktorí k nej nemajú prístup. Cesta k zlepšeniu údely prostých ľudí vedie skôr po stopách francúzskeho filozofa a vedca Reného Descarta, ktorý chcel zriadiť školu umenia a remesiel a zriadiť vedu bez tajomstva. Jeho metóda analýzy by sa dobre dala použiť aj na skúmanie každého jednotlivého z mnohých faktorov, ovplyvňujúcich slobodu a životné podmienky robotníka. Významným prínosom by bolo, keby sa namiesto zmeny politického režimu či znárodnenia mohol na svojom pracovisku sám podieľať na rozhodovaní o organizácii práce a konštrukcii pracovných nástrojov. Robotníkom aj úbožiakom ale asi najlepšie rozumel komik Charlie Chaplin.

— Boh naplní prázdnotu

Obdobne ako pre Gándhího boli pre Weilovú povinnosti k blízkym prvotné a nepodmienečné, zatiaľ čo práva ničím druhotným, odvodeným. Existujúce doktríny ale nedokázali odpovedať na najhlbšiu túžbu duše Simone po takom poriadku, v ktorom by nikto nebol nútený porušovať jedny povinnosti kvôli druhým. A to v čase, keď vraj nastala vysoká miera vzájomnej nezlučiteľnosti povinností. Simone na samom sklonku života priznáva, že nevie ani nemá metódu, ako onú nezlučiteľnosť umenšiť, ba nie je jej ani jasné, či idea vzájomnej zlučiteľnosti povinnosťou nie je fikciou.

Možno však nájsť prinajmenšom istý duchovný poriadok. V oblasti prirodzeného, vrátane psychológie, dobro a zlo sa neustále navzájom plodí. V oblasti rýdzeho duchovna, tvrdí Weilová, naopak dobro neomylné plodí dobro, zlo plodí zlo. Bezpeční sa môžeme cítiť iba vtedy, keď sme dospeli do duchovnej oblasti – do oblasti, kde si nič nemôžeme sami opatriť a všetko očakávame zvonku, zhora. V živote majú hodnotu len veci duchovné, overiteľnú existenciu len veci telesné. Overiť onú hodnotu prvých možno len podľa svetla, vrhaného na tie druhé. A v sebe môžem prisudzovať hodnotu iba tomu, čo je mne samému neznáme.

K duchovnu sa však človek nesmie dopracovať podľa Pascalovho spôsobu autosugesciou. Človek sa má cvičiť v sústreďení a pozornosti. Načas pozastaviť navyknutý beh myslenia, sústrediť sa a vnímať ten ktorý predmet, ale aj myslenie samotné také, aké sú. Aj keď po hodine sústredenia nepohneme s príkladom z geometrie ani o kúsok, ovocie onoho sústredenia sa určite uplatní v duchovnom živote. Oblíbené texty španielskeho mystika Jána z Kríža o temnej noci ducha a prekonávaní viazanosti k sebe samému Weilová porovnáva s príkladom „zenových“ budhistov o hviezde, putujúcej nočnou oblohou zo severu na juh. Na ich „koánoch“ (na prvý pohľad nezmyselných hádankách) vyzdvihovala ich náhodnou danosť: výsledok sa vôbec nedá opísať ani určiť vopred, nevyhnutná sústredená práca na nich prebieha „naprázdno“ a úplne sama nahrádza lipnutie na konečných veciach. A vo vojnovnej dobe si Weilová zo staršieho Suzukiho iste rada opisovala, ako výsledné osvietenie prináša mier.

Vo všetkom, a ešte viac nad akýmkoľvek predmetom treba chcieť prázdno, túžiť po prázdne, vyprázdniť túžbu od akéhokoľvek konečného obsahu či prania. K tomu vedie tak budhistické vyhasnutie túžby, stoická láska k osudu

(l'amour fati), ako aj túžba po absolútnom dobre. Ak takto uspejeme, „sme zachránení – lebo Boh naplní prázdnotu“. Pokiaľ má byť Boh všemocným suverénom, jedná sa vraj o pyšného Jehovu alebo Alaha. Z nešťastia sveta nemôžeme obviníť jedine Boha, ktorý sa svojho božstva vzdáva, ktorý sa sám stáva človekom, mŕtvolou a neskôr naším chlebom a vínom. Len takého Boha možno vskutku milovať. Boh je slabý preto, že je nestranný. Nič za nič nezamieňa. Vysiela lúče slnka aj kvapky dažďa na dobrých i zlých a zostáva tak v súlade so slabosťou svojho syna. Krista umlčali a usmrtili z hnevu, pretože bol iba Bohom.

Schopnosť lásky a pozornosti ku skľúčenému a trpiacemu blížnemu je niečím neobvyklým a mimoriadne obťažným: je to takmer zázrak, je to priamo zázrak. Weilová uvádza stredoveký legendárny príbeh o gráli, drahokame s Kristovou obeťou – či o nádobe s jeho krvou. Je strážený kráľom trpiacim bolestnými ranami. Ten odovzdá grál až tomu, kto sa ho ako prvý pýta: „Čo ťa trápi?“

Autor: Zdeněk Zecpal, prekladateľ

Pôvodne vyšlo v Kaviarni MF DNES 31. januára 2009 (výber)

— Aktuálny význam Simone Weilovej ako ženy

Zrovnoprávnenie ženy dnes ešte v mnohých odboroch nebolo zrealizované. Stále ešte má malé množstvo žien výsadné postavenie v politike a hospodárstve, stále dochádza k tomu, že ženy dostávajú za rovnakú prácu menej peňazí ako muži. Zrovnoprávnenie síce v posledných desaťročiach urobilo veľké pokroky tak v praktickom živote ako aj v povedomí ľudí, napriek tomu sme zatiaľ dosť vzdialení dokonalej zmene vo všetkých rovinách. Stále ešte hrá veľkú rolu úloha ženy ako rodičky, vďaka ktorej sa žena javí pre kariéru nespôsobilá. Mnohé ženy sa preto už dopredu zriekajú profesného postupu.

Simone Weilová sa rozhodla postaviť proti tradičnej role ženy tým, že sa zriekla manželstva a rodiny. Jej rozhodnutie má mnohé dôvody; želanie môcť sa v živote politicko-sociálne angažovať môže byť videné iba ako jeden z určujúcich faktorov. Tento dôvod však môže byť vo svojom aktuálnom význame vyjadrený jednoznačne iba vtedy, ak človek posúdi situáciu francúzskej ženy v dvadsiatych rokoch. Tá sa podstatným spôsobom líšila od situácie ženy dnes. Vydatá žena musela svojho muža poslúchať; až v rokoch 1938 a 1942 bola poslušnosť odstránená. V roku 1945 konečne získava francúzska žena hlasovacie právo. Slobodná žena bola voľná, nemohla sa však pre nedostatok sociálneho uznania presadiť. Dcéra bola svojimi rodičmi vychovávaná so zreteľom na manželstvo a dostala horšie vzdelanie než mužský potomok. Aj sama žena videla však v manželstve možnosť, ako si poistiť obživu a možno sa aj dostať do vyššej spoločenskej vrstvy. To neplatilo len pre meštianske dievčatá, ale aj pre pracujúce ženy, pre ktoré bola práca len povinnosťou, od ktorej sa pomocou sobáša rady oslobodili. Vieť život nezávisle a slobodne by znamenalo záhaľku a vzoprenie sa voči nedostatočnému sociálnemu uznaniu nevydatej ženy. Simone Weilová vyrástla celkom inak ako priemerná fran-

cúzska žena. Dostala rovnako dobré vzdelanie ako jej brat a jej matka u nej podporovala mužské cnosti. Bolo pre ňu teda jednoduchšie poprieť doterajšiu rolu ženy. Iným dôvodom pre zrieknutie sa lásky a manželstva bol bezpochyby odpor voči telesným dotykom a sexualite. Simone Weilová však dostáva pocítiť aj hranice, ktoré spoločnosť ženy vytvára: Už v detstve vychvaľujú jej krásu, nie však inteligenciu, génus jej brata určitým spôsobom vrhá tieň na jej mladosť; a Bouglé, zástupca riaditeľa v *École Normale*, ju kvôli sociálnej angažovanosti nazýva príznačným posmeškom „Červená

Simone Weilová s básnikom Jeanom Lambertom v Marseille

panna“. Spoločenské podmienky ju podnecujú k tomu, aby sa zriekla svojej ženskosti a nielen viedla život „muža“, ale aj ako muž sa obliekala. Vystáva otázka, či sa Simone podarilo nájsť novú skutočnú identitu, či žila príkladne svoju dvojakú existenciu. Ak vyjdeme zo skutočnosti, že k plnému ľudstvu patrí tiež akceptovanie vlastného pohlavia, potom sa model Simone Weilovej určite nepodaril.

Na druhej strane však Simone realizuje syntézu mužstva a ženstva, a v tom aj spočíva jej význam pre moderného človeka. Vo všetkých životných etapách uskutočňuje jednotu rozumu a citu. Vysoká inteligencia a filozoficko-literárny génus jej umožní, aby tvorila brilantné filozoficko-sociálne štúdie, rovnako ako neskôr filozofickú mystiku, súčasne je však schopná hlboko súcítiť s trpiacim človekom – a to tak vo všeobecnom ako aj vo zvláštnom zmysle, ako ukazuje jej starosť o väzňa Antonia. Napriek tomu sa táto jednota nezadará celkom. Samotná Simone nadobudne vo svojej neskoršej mystike presvedčenie, že rozum by mal byť podriadený intuícii, ale nie je schopná podľa neho žiť, a nakoniec umiera s túžbou *svoju* rozumu po pravde, po pochopení zlučiteľnosti viery v dobrého Boha a utrpenia vo svete. Venuje problémom svojej doby a utrpeniu blížnych pozornosť, ktorú možno označiť ako recipročne ženskú; jej pozornosť však nie je v žiadnom prípade pasívnej povahy, ale naopak vedie ku konaniu, k politicko-sociálnym aktivitám, teda skôr k mužskému spôsobu správania.

Simone Weilová nie je feministka, ako sa raz obšírne snaží vysvetliť, hoci zaiste schvaľuje ciele ženského hnutia, ktoré vzniklo v 19. storočí. Preto by nemala byť s feminizmom

stotožňovaná. Jej význam však spočíva v rôznorodých hlavných štruktúrach jej myslenia a života, ktoré môžu byť sčasti príkladom pre dnešnú dobu. Skôr žensky pôsobí jej odsudzovanie politickej a spoločenskej moci (rovnako ako moci peňazí a iných moderných bôžikov) a jej etika odriekania, ktorá nachádza svoj definitívny výraz v pojme *Décréation*. S týmto novým uhlom pohľadu, kedy s naliehavosťou volá po záchrane sveta pred ekologickou katastrofou a navyše načrtáva celosvetové mierové usporiadanie, sa Simone Weilová prejavuje ako moderný židovský prorok a nasledovateľ prorokov Starého zákona.

Simone Weilová borí starý patriarchálny spôsob myslenia a navrhuje, predovšetkým vo svojom poslednom diele *L'Enracinement*, víziu spoločnosti, ktorá by spočívala vo vyrovnaní (i keď mnohé z jej návrhov vzbudzujú dojem vskutku anachronický). Simone je mysliteľka, ktorá pre-

V Marseille

dovšetkým ku koncu svojho života myslí vo vzťahoch a kategóriách harmónie a symetrie priraduje veľký význam. Toto myslenie vzťahovosti sa prejavuje v univerzalite Simone Weilovej, ktorá sa cítila byť spätá s celým vesmírom, so všetkými národmi a kultúrami, okrem Rimanov a Židov. Tieto výnimky poukazujú na zlomy v jej živote. Nepripúšťa všetky stránky svojej existencie, potláča skutočnosť, že je židovka, aj svoju sexualitu. Ak je identitou mienená jednota človeka a jeho života s tým, čím tento človek naozaj je, potom Simone Weilová svoju identitu nenašla, snáď preto, že jej život ostal fragmentom. Židovský pôvod ju obmedzuje, lebo jej život v spoločnosti nie je nijako utváraný židovstvom. Židovstvo pre ňu zostáva úplne cudzie, a túto odcudzenosť nie je schopná integrovať do svojej osobnosti. Viac či menej latentný antisemitizmus západnej kresťanskej civilizácie povedie k tomu, že Simone bude tento problém podvedome vnímať ako nedostatok.

Potlačenie sexuality je spôsobené jednak stretnutím s exhibicionistom v Luxemburských záhradách, ktoré Simone Weilová zrejme nikdy nespracovala, ďalší dôvod potom spočíva v prehnannej hygiene v dome doktora Weila. Videné v hlbšej psychologickú rovine, príčinou jej potlačenia sexuality by mohla byť anorexia.

Napriek týmto zlomom, ktoré vo väčšom či menšom meradle vykazuje každý ľudský život, je svedectvo Simone Weilovej presvedčivé vďaka jednote myslenia a konania. Možno sú to práve tie rozpory, ktoré jej osobnosti dodávajú na príťažlivosti, lebo práve ony ju pre nás sprítomňujú.

Dorothe Bayerová: Simone Weilová. Filozofka – odborárka – mystička, Refugium Velehrad-Roma 2008 spracovala BS

Simone Weilová: čistota očisťuje zlo

Moderný život propadol ztráte míry. Nemírnosť napadá vše. Jednání i myšlení, veřejný i soukromní život. Sport. Přebory. Požitky až k opojení, až k znechucení. Únava až k otupění a tak dále. Odtud i úpadek umění. Rovnováha už není v ničem. Takže i Le Corbusierovy pokusy jsou marné. Katolické hnutí je zčásti reakcí proti tomu. Aspoň katolické obřady zůstaly nedotčeny, ale zároveň jsou odtrženy od ostatního života. Znovu hledat nějakou rovnováhu mezi člověkem a člověkem, mezi člověkem a věcmi. Všechna rovnováha je porušena. Například mezi prací a jejími plody. Spekulace nepřímou kazí dokonce i rolnictvo. Cíl umění. Zpřístupnit našim smyslům prostor a čas. Udělat si lidský prostor a čas, vytvořený člověkem, aby to přitom byl čas a prostor obecně. Verše. Zůstanou hluché, nestvoří-li pro čtenáře nový čas. A tak jako hudba, jak píše Valéry, i báseň vychází z ticha, a zase se do něj vrací. Stvoření a konec světa. Narození a smrt a tak dále. Učinit prostor a čas v určitém smyslu konečnými. Nebo

obklopit konečné neomezeným. Socha je v prostoru, který ji obklopuje jako je báseň v tichu. Samota. V čem spočívá cena samoty? Vždyť jsme tak jen v přítomnosti pouhé hmoty. To jsou i nebe, hvězdy, měsíc, rozkvetlé stromy, věci, které mají snad menší cenu než přítomnost lidského ducha. Cena samoty spočívá tom, že dokážeme být mnohem pozornější. Kdybychom mohli být stejně pozorní v přítomnosti nějaké lidské bytosti. Hvězdy a ovocné stromy v květu. Naprostá stálost a nesmírná křehkost nám dávají stejný pocit věčnosti.

Třebaže umírám, vesmír trvá. To mě neutěší, jsem-li cokoliv jiného než vesmír. Ale je-li vesmír pro mou duši jakoby jiným tělem, má smrt pro mě přestává být důležitější než smrt někoho neznámého. Stejně je to s mým utrpením. Ať je celý vesmír vůči mému tělu jen tím, čím je pro slepce, pro jeho ruku hůl, svou citlivost už ve skutečnosti nemá v ruce, ale ve špičce hole. Čtení. Tomu je třeba se naučit. Rytmus.

V každém způsobu života je určitý rytmus, který nám lahodí. Každý život i sebeumělejší je spjat s denní rotací oblohy a ročními dobami. Jinak bychom zemřeli. Tímto rytmem zůstáváme spjati se sluncem a hvězdami. Cítit je skrze tento rytmus jako slepeckou holí. Nevolíme vněmy, ale volíme, s podmínkou, že se učíme, to, co cítíme přes ně. Velký podíl volby. Příklady.

Tak jako při komponování hudby, nebo psaní básní, máme na zřeteli určité vnitřní ticho v duši. A tóny nebo slova rozvrhujeme tak, aby touhu po tomto tichu vnímal i druhý. Stejně je tomu i se zbraněmi a touhu po míru. Číst ve všech jevech, že svět existuje, číst ve všech jevech Boha, nic menšího. Čteme, ale také jsme druhým čtení. A to čtení se kříží. Donutit někoho, aby četl sám sebe tak, jak ho čteme

Simone Weilová

my – otroctví. Nutit druhé, aby vás četli tak, jak se čtete sami – dobývání. Mechanismus: nejčastěji dialog hluchých. Každá bytost mlčky křičí, aby byla čtena jinak. Nebýt hluchý k těmto výkřikům. Čin je mi dovolen, mohu-li ho vykonat a neponížit se při tom. Ano, a co když ublížím druhému? Ale právě vědět, vědět celou duší, že druhý skutečně existuje, to je ze všeho nejvzácnější a nejzákladnější. Mými činy houstne nebo řídne závoj, který mně dělí od vesmíru a druhých lidí. Jako houstne nebo řídne pohyby, jimiž ovládáme nějaký nástroj. Převádět v činy, okamžitě, jakmile se k tomu naskytne příležitost, a co nejčastěji, ale v rámci určitých mezí. Záblesky skutečné existence světa a lidí, které pronikají do mysli. Tyto činy jsou ovládním slepecké hole.

Poezie. Obrazy a slova, které odrážejí stav bez obrazů a beze slov. Hudba. Tóny, které odrážejí stav bez tónů. Slova a tóny rovnocenné tichu. Ale jakým způsobem? Nijak si nepřeji, aby mi tento stvořený svět přestal být přístupný. Ale abych to už nebyla já, komu je přístupný. Mně nemůže sdělit své tajemství. To je příliš vysoko. Když odejdu, Stvořitel a stvoření se budou jeden druhému svěřovat. Poněkud takto ma-

lovali Giotto a Cézanne. Giottovo malířství je svatost. Báseň musí vyjadřovat něco, a zároveň nic. Ono nic shůry.

Museli jsme nahromadit zločiny, jimiž jsme se stali tak prokletými, že jsme ztratili všechnu poezii vesmíru. Přemítání o čase je klíčem k lidskému životu. Čas je neproniknutelné tajemství, nad nímž žádná věda nemá moc. Pokora je nevyhnutelná, víme-li, že si nejsme sami sebou jisti do budoucna. Stálosti dosáhneme jen tím, že opustíme své já, které je podřízeno času a podléhá změnám. Jsou dvě věci, na niž každý racionalismus ztroskotá. Čas a krása. Z toho musíme vycházet.

Čistota očišťuje zlo. Síla také, ale docela jinak. Tomu, kdo všechno může, je všechno dovoleno. Kdo slouží nějakému všemohoucímu, může v něm vše. Síla osvobozuje od protikladů dobra a zla. Osvobozuje toho, kdo ji užívá, ale i toho, kdo se jí podrobuje. Meč z obou stran. Rukojetí i hrotem osvobozuje od závazku, který je nesnesitelným břemenem. Milost od něj také osvobozuje, ale k té dospíváme jen závazkem. Omezení unikáme jen tím, že stoupáme k jednotě anebo sestupujeme do neomezeného. Někaký nástroj, kormidlo člunu jsou váhy, na nichž člověk v jistém smyslu vyvažuje svět. Jenom v jistém smyslu, nikoli úplně. Dokonalým nástrojem je kříž. Velikonoční radost není radostí, která následuje po bolesti. Není svobodou po pádu řetězců, nasycením pohledu, spojením po oddělení. Je to radost, která se vznáší nad bolestí a dovršuje ji. Projevuje se to přímo v gregoriánském chorálu *Salve Festa Dies*. Bolest a radost jsou v dokonalé rovnováze. Bolest je protikladem radosti, ale radost není protikladem bolesti. Stvoření, utrpení páně, eucharistie, stále tíž ústupný pohyb. Tento pohyb je láska. Bůh trpělivě čeká, až se ho konečně uráčíme milovat. Bůh čeká jako žebrák, stojící nehnutě a mlčky před někým, kdo mu snad podá kousek chleba. Čas je toto čekání. Čas je čekání Boha, který žebrá o naši lásku. Hvězdy, hory, moře, vše, co k nám promlouvá o čase i nám tlumočí tuto Boží prosbu. Pokora v čekání nás připodobuje Bohu. Bůh je jen dobro. Proto je tu a mlčky čeká. Každý, kdo jde kupředu, nebo mluví, užívá trochu síly. Dobro, které je jen dobrem, může pouze být tady. Jeho obrazem jsou žebráci, kteří mají stud. Pokora je určitý vztah duše k času. Je to přijetí čekání. Proto je ve společnosti znakem nižšího postavení, když vás nechají čekat. A tyran říká: Málem bych byl čekal. Ale obřad, v jehož poezii se všichni lidé stávají sobě rovnými, je čekáním pro všechny. Umění je čekání. Inspirace je čekání. On vydá plody v čekání.

Fragmenty z diela francúzskej filozofky.

Rozhlasová relácia.

Z prekladu Evy Formánkovej pripravili Miloš Doležal a Petr Turek.

Účinkovala Jana Franková.

Réžia Vlado Rusko.

spracovala BS

landart: Cestička

vianoce 44

Lístie zo stromov opadalo, úroda bola pod strechou. Komora, pivnica, pôjd, sýpka – všetko bolo naplnené zásobami na zimu.

Do Vianoce boli ešte ďaleko. V škole sa však začali akési divné prázdniny. Front bol totiž čoraz bližšie. Nebolo ho vidno, bol za kopcom pri rieke Ondave, ale občas ho už bolo počuť. Deti, tri dievčatká – desať, osem a šesť-ročné, mali zakázané túlať sa po vonku, po dedine sa motalo akosi priveľa nemeckých vojakov. Herňou, skrýšou aj pozorovateľňou sa im stala maštal' plná domácich zvierat, ku ktorým pribudlo teliatko. Krava Piroška sa v noci otelila.

Dospeli sa správali nezvyčajne. Otec sa nesmiel a nežartoval. Mama nemala čas ani na varenie. Rodičia balili, premiestňovali, ukrývali, zamurovávali, ťažko vzdychali. Ten nemecký kapitán, ktorý celé mesiace spával v ich novom a ešte nedokončenom dome a s ich mamou po večeroch spieval dvojjazyčne Hrad prepevný jest Pán Buh náš a aj iné piesne z Evanjelického spevníka, ten sa zbalil a odišiel. Do ich domu sa nasťahovala iná skupina Nemcov. Vysielačku umiestnili priamo na kuchynský stôl.

Prišiel deň núteného odchodu. Hovorili tomu evakuácia. Už ich vyhánali. Cez ich dedinu pôjde front. Voz naplnený potravinami, perinami, oblečením ťahal kôň a krava Piroška. Všetky ostatné veci v dome vrátane sliepok, kačíc, husí, prasiat a teliatka mali zostať len tak, napospas osudu.

Deti nechceli odísť bez teliatka. Odmietali odísť bez teliatka. Nástojčivo trvali na svojom, plakali, hádali sa. Nebol čas na dlhé vyjednávanie. Rodičia ustúpili. Pod podmienkou, že teliatko nedostane meno.

Evakuácia. Ani na raňajky nezostal čas. Deti aj dospelí kráčali vedľa voza a nevedeli, kde je cieľ ich cesty. Kráčali tou rýchlosťou, ako dokázala kráčať krava zapriahnutá vedľa koňa do voza. Alebo tou rýchlosťou, ako kráčalo malé teľa vedľa svojej mamy. Putovala celá dedina. Smerom na sever, do dedín v blízkosti rieky Topľa. Už sa blížil večer a ešte neboli ani tie raňajky. Deti boli hladné a unavené, aj uzímené. Ešte nikdy neodchádzali z domu takýmto spôsobom. Kto ich prijme? V každom dome, okolo ktorého išli, už bolo plno. Nakoniec ich prijali v dome, kde už bolo plno. Boli snáď šiestou evanjelickou rodinou, ktorú prijali v tomto gazdovskom dome a dvore. A dali im večeru. Obyčajné teplé jedlo chutilo deťom v ten večer mimoriadne a výnimočne.

Ženy a deti spali v dome. Evakuanti spali na drevenej dlážke na vlastnoručne tkaných kobercoch pod vlastnými perinami. Ten dom nemal veľa izieb: mal predsieň, veľkú kuchyňu a jednu spálňu. Spali tesne vedľa seba. Muži a mládenci spali v stodole. Aj dobytok a majetok evakuantov boli v stodole. Jeden syn domácich spal na pôjde, druhý sa schovával v tajnej pivnici pred vojenskou službou.

A tak plynuli celé týždne. Ženy sa počas dňa striedali pri peci vo varení. Každá varila pre svoju rodinu zo svojich zásob, ktoré mala na svojom voze, jeden deň varili všetky rovnaké jedlo. Keď mama dávala svojim trom dcéram chlieb, v tých časoch vzácny chlieb, vždy zdôraznila, že z toho chleba nesmú dať teliatku. A deti sa s teliatkom o svoj kúsok chleba vždy podelili. Teliatko bolo ich chránencom. Bolo ich pokladom.

Prišiel koniec januára. Front sa posunul. Nastal čas návratu. Konečne vytúžený návrat domov! Dom stál. Mal síce die-ru, ale to sa dalo zamurovať. A niekto ich čakal. Niekto sa veľmi tešil, že sa vrátili. Mačka Cinka prežila a keby vedela rozprávať, povedala by im, kto vyraboval všetky ich zásoby, kto vykradol všetko do poslednej motyky i čo všetko sa dialo v ich dome. Provízorne museli prvé dni spať v sýpke. A museli prijať na nocľah ruského vojaka.

Rodičia mali veľa roboty aj starostí s opravou domu a re-startovaním celého hospodárstva. Školské mimoriadne

prázdniny sa skončili, deti opäť chodili do školy. Teliatko výrazne podrástlo.

Jedného dňa, keď sa deti vrátili zo školy domov, teliatko nenašli. Deti za teliatkom plakali. Plakali, aj keď chápali, prečo museli rodičia teliatko predať. Otec teliatko predal za nehorázne peniaze a aj keď nikdy nikomu nepovedal za koľko, vždy spomínal, že to teľa bolo zlaté teľa a že jeho deti konali veľmi múdro, keď ho donútili vziať teľa na evakuáciu. A kde sú v tomto príbehu Vianoce? Vianoce boli vtedy, keď všetci spolu spievali z Evanjelického spevníka oveľa dlhšie ako počas všedných dní evakuácie. Cez Vianoce sa modlili ešte dlhšie a vrúcnejšie ako počas bežných dní evakuácie. Vianoce boli vtedy, keď aj teliatko dostalo potajme kus koláča. Sesternica súca na vydaj a evakuovaná v inej dedine doniesla výborné koláče. Všimol si ju syn domácich schovávajúcí sa v tajnej pivnici. A na jar bola ich svadba. Všetko sa vracalo do normálnych koľají.

Jana Camara

polnočný posol

Neviem o žiadnom inom dátume v kalendári, ktorý by tak ovplyvňoval moje nálady, než práve čas adventu a očakávania Vianoc. Neviem, ako to funguje u vás, ale u seba to pozorujem už veľa rokov. Čím bližšie k Zrodeniu, tým trudnomyselnejšie úvahy o sebe, o živote. Isteže, súvisí to aj s blížiacim sa koncom roka, ktorý máme utkveto uložený v bunkách ako čas bilancovania. A čím som staršia, tým viac mám čo bilancovať, to je logické. Za jeden ľudský rok sa toho totiž nenahromadí iba toľko, čo sa stalo počas posledných dvanásť mesiacov, spod kože – a bez vyzvania – však vylieza aj všetko to, čo ostalo nedotiahnuté, nevyčistené, nedokončené aj z rokov predošlých. Nielen pavučinka v rohu komory, kam som nedoťahla, nielen opäť neusporiadané knihy, neuložené fotografie... nedopísané verše, ale aj nevyslovené slová, alebo naopak, slová vyslovené v hneve, ktoré už nemožno vziať nazad... aj keď vždy sa dá poprosiť o odpustenie... aj keď s trpkou príchuťou toho neuváženeho, alebo toho, čo sa nepodarilo vykonať... lebo pritom (najčastejšie) chýbala láska.

Lebo chýbala láska. A taká prachobyčajná ľudská vzájomnosť, altruizmus, dôvera v samu seba, či som schopná dávať zo seba to najlepšie, ale aj prijímať láskavosť od iných. Sú chvíle, kedy v mojom živote lásky niet a ja márne hľadám navôkol, skúšam ju dostať z voňavých muškátov na balkóne, z rozkvitnutých margarét na lúke. Hľadám vo vetristých skalách kdesi na Vysokej, aj na trblietavej hladine jazera, v ohybe Dunaja, keď zapadá slnko, v padnutom lístí, čo šuchoce pod nohami, vo vtáčom speve nadránom, keď nemôžem spať... a čudujem sa, vybavujem si o polnoci, koľko len krásy je na svete, prečo to nestačí? Prečo sa zamotávam do škaredosti?

A potom uprostred tej noci, keď nemôžem zaspáť, sa stane čosi nečakané... ešte predtým, počas dňa sa príliš nechávam zahltiť zlými správami, trápením, ktoré zmáha mnohých mojich blízkych, zmieta mnou vlastná neschopnosť, lebo som ju spoznala a pochopila, že práve nemám na viac. Prehadzujem sa, odhadzujem a priťahujem paplón, hľadám miesto, kde by si ma našiel nejaký krásny sen a odniesol kamsi ďaleko od tejto nemohúcnosti. Znova a znova sa krútim v hlave, prevaľujem sa na posteli... Až sa zrazu bezmocne vzdávam. Dobré teda, budem ležať. Skúsím sa pomodliť. Keď vtom ktosi zaklope na okno.

Chvíľu len nehybne ležím. Zaostrím pozornosť. Ak to malo mať tento efekt, nie je to také zlé, pomyslím si. Aspoň sa prestanem nezmyselne prehadzovať.

Mala by som sa zľaknúť. Byt je vysoko. Kto by tak asi mohol klopať na okno v druhom poschodí?

Alebo to bolo iba v polosne? Možno som zaspávala a sen iba slušne zaklopal. V každom prípade – úplne som sa prebrala. Obklopuje ma noc a tajomno, ale na spánok a sen už ani nepomyslím... Lebo do ticha sa opäť ozve úplne jasný a pravidelný klepot. Ťuk. Ťuk. Ťuk. Trikrát. Ale teraz už viem, že nesnívam. Mala by som sa báť, ale necítim strach. Zato obrovský rešpekt z toho neznáma za okennou tabuľou. Rešpekt previazaný sviatočnou stuhou zvedavosti je silnejší než strach. Prestávam myslieť a konám. Vstávam a idem rovno k oknu. Odhrniem záclonu. Je stále tma, ale pomedzi už holé konáre brezy presvitá trochu svetla zo vzdialenej pouličnej lampy. A ja hľadím rovno do nehybných očí pani Sovy.

Sova je to. Lesná sova v meste. Na okraji... ale predsa. Čudné. Hľadá na mňa upreto, ani stopy po plachosti. Som tým

pohľadom ochromená. Stuhla som, skamenela ako Lótova žena, ktorá neposlúchla hlas Boží, alebo starobájna Niobé, ktorá je taká pyšná na svoje deti, že tým urazí bohyňu a matku bohov... Možno ako skamenená dievka zo starých slovenských povestí. Proste hriešnica.

Hľadíme na seba celú večnosť v okamihu. Alebo okamih vo večnosti. To sa niekedy nedá rozlíšiť. Úpenlivo sa snažím pochopiť zmysel tejto nevidanej návštevy. Nevieť, neviem prečo jednoducho neprijmem fakt, že sova zablúdila!? To sa predsa môže stať aj tým najmúdrejším stvoreniam v prírode. Hľadám iný zmysel. Možno chcem, aby to malo iný zmysel. Hľadám v jej pohľade odkaz pre seba. Pristála na okne kvôli mne?

Presne v momente, ako som si uvedomila vzácnosť okamžiku, a zalial ma pocit tepla pri srdci. Sova, akoby čakala na tento pokyn. Zdvihla krídla a zmizla v tme. Bola som taká hypnotizovaná jej nehybným okom, že som ten odlet nezachytila v plnej kráse. Len odrazu tam nebola.

Stojím pri okne a pozerám do ticha noci. Je čas adventu. Advent je vraj polnočná hodina roka. Čas očisty od temných

myšlienok. Čas pokory, zmierenia, odvahy a múdrosti. Zatlúaná sova o polnoci, klopkajúca na moje okno je milosť. Odkazuje mi, bez slov, iba tak, cez srdce, aby som nikdy, nikdy neprestávala veriť, že z každého bludiska raz vyjdem. A pokiaľ budem túžiť, vždy mi niekto môže zaklopať na okno... na dvere... na srdce...

Adventný čas je však aj časom sebaopoznávania. Ak dokážem byť pokorná a láskavá bez očakávania akejkoľvek odmeny (hoci aj v podobe krásneho sna), ak dokážem byť aj smelá a prijať pravdu o svojej slabosti (hoci aj neschopnosti sa pekne pomodliť), vždy sa môžem očistiť od toho, čo som si spôsobila sama, ale aj od toho, čo (nielen mne) spôsobili iní a čo už nemôžem odčiniť ja... K poznaniu sa dá prísť nielen cestou múdrosti, teda hlavou, hovorí sa tomu cesta kráľov, ale aj cestou lásky, teda srdcom, tej sa vraví cesta pastierov...

V posolstve sovy sa obe cesty spájajú. Tak ako aj v posolstve Vianoc.

Soňa Tomašových

je taký zvláštny deň...

... keď mám pocit, že to pôjde, že sa veci môžu pod mojimi rukami posúvať k poriadku. Nevieť prečo tento pocit nadobúdam, keď úspešne zadelím čas trojročnému synovi, aby ho strávil s niekým iným, a zároveň mám pre seba vymyslenú činnosť – nemusí to byť nič svetoborné, možno niečo s fotením. Takto málo stačí, aby som mala dojem, že to mám vo svojich rukách.

Vystupujem z autobusu včas, dokonca mám ešte 15 minút navyše, s ktorými môžem naložiť ako chcem, vydám sa teda k blízkeму Artforu. Dnes je to na mne, cítim sa byť taká svojprávna aj preto, že si o chvíľku privyrobím niečo foteť, a teda bez okolov hľadám nejakú knihu. (Nenechám sa však opantať týmto pocitom natoľko, aby som šla hľadať niečo

z teórie umenia.) Bez veľkého premýšľania si vezmem knižku od Etgara Kereta. Keď o niečo neskôr vyhlásia hudobníci, ktorých fotím, pauzu, pustím sa do čítania. Akoby som presne vedela, že sa mi táto knižka zíde ešte dnes. Hneď v prvej kapitole mi naservíruje dve témy: pôrod a teroristický útok. To prvé mi príde veľmi blízke a to druhé vnímam len ako vzdialený problém komplikovanej izraelskej histórie.

Večer sa schádzame všetci traja v našom malom plesnivom byte. Plné hlavy povinností, čo nás najbližšie dni čakajú, nechávame prehlušiť správami zvonku. A zrazu mi nič do seba nezapadá. Juraj sa nevráti z Islandu. Paríž prežíva apokalyptickú noc. Nedá sa domyslieť, aké sú dôsledky týchto udalostí. Nevieť ísť spať, nedá sa spať. Po smutnej noci zdieľame s blízkymi pocit, že sa náš svet zmenil. Tento, čo je tu teraz, neviem uchopiť.

O týždeň neskôr sedím v novej kuchyni uprostred chaosu krabíc. Namiesto okna, cez ktoré som pár rokov videla len žltú stenu, sa teraz pozerám na polia a kopce. Celkom ma tento pohľad opantáva, akoby som mohla nájsť nejaký hmatateľný dôkaz o premene sveta v prírode.

O dva týždne neskôr zapalujem prvú adventnú sviecu vybalenú z predpripraveného štvorbalička. Náznak poriadku nových dní sa predsa len opiera o tie staré. Sestra z Jeruzalema mi píše, že tam dnes na ulici dobodali ženu do chrbta. Vybálim Keretovu knihu a pokračujem v čítaní.

landart: Kosti v pohybe

Jarmila Uhlíková

tak predsa prišiel

Drahá moja priateľka, 17. decembra pomaly končí jeseň, najťažšia môjho života. Ale – nič z nej neviem, iba že bola dlhá a inak nič. Neviem nič, odkedy sa Tomáš nevrátil domov. Dnes je tomu pol roka. A o pár dní, podľa všetkého, prídu Vianoce. V našom kresťanskom sveta kúte opäť zaznamenáme, že sa narodil Boží syn... Narodí sa ako malé Jezuliatko. Kdesi v maštali, slobodnej matke. Či nie, zle hovorím. Veď muža mala. Akurát, že nebol otcom jej syna. Syn mal tajomný pôvod a žil mystický život, aby ho napokon za jeho presvedčenie ukrižovali. Ukrižovaný sa stal nesmrteľný. Lebo na takú obeť sa nedá zabudnúť.

Ako s tým súvisí môj syn? Aké bolo jeho presvedčenie? Stratil vieru v lásku? A verím vlastne, že nesmrteľnou sa stala aj jeho duša, keď sa vrátila tam hore, odkiaľ raz pred dvadsiatimi rokmi zostúpila ku mne...? Vždy sa mi páčila tá predstava, že duša si vyberá. Táto si vybrala za mamu mňa. Celých deväť mesiacov, čo sa vo mne túlila, som si to tak predstavovala.. Aj potom, keď sa narodila ako Tomáš, sme ostali v spojení – až do tej šialenej doby... Ale o tom už som ti písala... vonku revolúcia a vnútri revolta. Revolúcia nežná, revolta divoká. Vzbura, lebo sloboda musí byť! Musí byť aj divokosť v srdci, lebo svet sa otvoril a treba všetko skúsiť. A potom sa to zrazu všetko rozsypalo.

A teraz od nedele sa na nás sypú snehové vločky. Sú také rovnaké a pritom každá iná. Celkom ako ľudia. A kopia sa... a strácajú v dave. Dnes ráno, keď som ich zhrňala zo schodov, to začalo. Najskôr mi padli kľúče. Ako tak mizli v záveji, chmatla som po nich, ale boli rýchlejšie a ja som stratila rovnováhu. Ruky v snehu po lakte, a tak som sa zaborila do neho celá, rovno dolu tvárou. Bol všade a mne sa zrazu zachcelo tak ostať navždy. Spočínutá v tichu, prestal ma zaujímať svet. Zo všetkých strán ma objímal iba biely chlad a pokoj, až mi z toho ostalo teplo. Nastalo niečo, čo som nezažila, odkedy sa syn nevrátil. Ale zmier trval iba okamih, lebo vzápätí predo mnou defiloval môj čas v kóme od leta...

Celé mesiace nič, nič sa nedialo. Svet sa kízal popri mne, nič do mňa, ale ani von. Pritom som zrejme žila, umývala sa, spala, jedla. Dokonca, chodila som do práce, hovorila s ľuďmi. Bohvie o čom... Nič si nepamätám. Akurát sa mi vybavilo, ako píšem na akúsi inšpekciu, poradil mi to sám vyšetrovateľ. Tomášova smrť stále nie je objasnená. Sama neviem, čo od nich očakávam. Odflákli smrť. Však ani život si nevážia, nešli in medias res... a čo sa zanedbalo na mieste činu, sa už ťažko objasní. Iba ak zázrakom. Lenže – ako sa môže stať zázrak, keď naň neverím? Beznádejne sa ďalej otáčam v kolese nešťastia. Píšem ti, ako by si Ty s tým mohla niečo urobiť! Tam kdesi, v tom Ontáriu, kde les nevonía tak úžasne ako na Slovensku. To si mi napísala, keď si sa prvý raz prihlásila z Kanady. Prvý list. Pamätáš? Ja áno. Takých detailov mám plnú hlavu. A nič veľké sa tam už nezmesť.

S tým šokom to ale Pánboh dobre vymyslel. Keď sa ti stane tragédia, proste na teba zošle šok. To je taká milosť voči trpiacim. Prestaneš pri tom cítiť bolesť. Sčasti sa premeníš na stroj, lebo chodíš ako mechanická hračka, sčasti na monštrum, lebo okolie ťa za to aj považuje, a sčasti si vyjavená ako mimozemšťan, vyhodený z reality, lebo to aj si. V hlave ti to zatiaľ čľapká a ločká. Až potom, jedného dňa, sa to stane. Lebo Vianoce sa blížia a všetci sa zrazu zbláznia. Ako naklonovaní jazdia slalom medzi supermarketmi, vytínajú mladé stromčeky, nakupujú do zásoby čo ani nepotrebujú. Ako pominutí... A pritom blúznia o šťastnej rodinke. Nerozumím im. Lebo vo mne lásky niet, táto strana môjho bytia je skrytá. Nemôžem ju vidieť, keď v ňu neverím.

Až keď v predvečer sviatku vyloví „rybár“ z obrovskej kade posledného zmäteného kapra a pred zelovocom sa v kočiariku rozplače bábätko, zničohonič sa utíši aj čľapot v mojej hlave. Koniec. Milostivý šok sa mi vyčľapkal z hlavy. Vianoce ho zrušili. Vianoce sú už také. Oznamujú s plnou vážnosťou chvíle, že prichádza ten, ktorý sa obetuje. Je to vážna chvíľa. Nedá sa zotrvať v milostivom šoku. Musíš to všetko prežiť pri plnom vedomí a s otvoreným srdcom. Žiaden milostivý útlm. Prebudenie. A zraniteľnosť.

Ach, priateľka, milá, nevládzem pokračovať. Prebrala som sa z toho šoku v očakávaní, že budem zasa žiť. Ale – namiesto úľavy prichádza utrpenie. Aha. Zabdla som povedať, že som sa mýlila. Šok nie je milosť. Je to iba vykoľajenie. Iba sa rútiš a podobne ako vykoľajený vlak nič necítiš. Až jedného rána pristaneš dolu hlavou v snehovom záveji. A tak som najprv začala cítiť.

Pozdravujem Tvojich a želám všetkým krásne sviatky lásky, pokoja a radosti. Ak ich prežijem, ozvem sa.

Moja milá a ďaleká... 27. decembra Vianoce prišli a sú. A vôbec neskončili, doposiaľ vo mne pretrvávajú. Asi sa stal zázrak.

Nie hneď. Po poriadku. Namiesto pečenia som v tie dni pred príchodom unikala do kníh. Viera, vína, trest, smrť, samé také témy... Hľadala som dôkaz, že nádej nielenže zomiera posledná, ale že ona vlastne nezomiera vôbec, hľadala som nezmyselne nádej, ktorá jednoducho zostáva naveky. V predvečer Štedrého dňa sa už neskrývane skrývam pred všetkými. Otváram Tomášove skrine, listujem v jeho knihách, prehadzujem obsah zásuviek, znovu čítam jeho denníky, až sa mi zdá uveriteľné, že len niekam odišiel. Som majster ilúzie. Až takej, že sa zháčim, keď čítam jeho listy. O chvíľu sa vráti a ja mu leziem do súkromia...

Jaroslav „Belo“ Beliš

O landarte a livearte s Belišovcami

Jaroslav „Belo“ Beliš a landart

Belo: „Veľa vecí v živote vnímam cez umenie. Pretože ináč asi ani neviem. Kdekoľvek idem, vidím realitu takú, ako v danej etape prežívam život. Napríklad, v istej existenciálnej dobe hľadania som v ošarpaných múroch videl zánik a depresiu. Ošarpané múry boli pre mňa symbolom môjho vlastného rozpadu. Vedel som sa stotožniť s rozpadajúcim sa múrom, s hlinou. Robil som depresívne obrázky. Príhoda: Daroval som priateľovi obraz a s manželkou si ho dali do spálne. Po nejakom čase manželka nevydržala a požiadala manžela, aby ten obraz dal preč. Takže keď sa on sťahoval od zamest-

nania k zamestnaniu, sťahoval so sebou aj ten obraz, lebo ho mal rád. On ho pochopil, stotožnil sa s ním. Lenže ten obraz je vyjadrením mojej minulosti. V ďalších rokoch sa moje videnie sveta a života zosvetľovalo.

Landart som začal robiť asi pred piatimi rokmi. Obdivujem umenie Andyho Goldsworthyho. To, čo vytvára v prírode, ma vždy prekvapí. Myslím si, že to je najkreatívnejší súčasný výtvarník v tomto smere.

Aj keď robím akcie v prírode, pri ktorých sa prikrývam smetím, machom, alebo mám na ruke nápis DKP – 58 – 2015, robím aj veci, ktoré vyjadrujú svetlejší pohľad na svet.

landart: Smädné hračky

landart: Traktor s postavou

Venované Jurajovi

Venované Jurajovi

Hodil som sa do smetia, keď sme búrali a robili prestavbu a syn Matej ma odfotil. To bolo také stotožnenie sa s búraním, márnosťou. Nebolo to jednoduché, súčasne búrať aj stavať. Keď idem do prírody, tie nápady akoby sa na mňa valili, a potom už uvažujem, či to urobím tým alebo oným spôsobom. Niektoré nápady nosím aj dva tri roky a niektoré prídu hneď.

Keď tvorím, mám pocit, že žijem naplno. A najlepšie je to vtedy, keď robím také veci, ktoré som ešte nerobil. To príde, jednoducho to príde a je to také silné, že to už nemôžem odkladať, musím vybehnúť a urobiť to. Vtedy som veľmi šťastný. Ale na niektoré veci sa pripravujem, teším sa na ne, čakám, napríklad na vhodné počasie.

Tohtoročné akcie v prírode?

Dosť emočne som prežíval Hračky. Smäd hračiek v bahne. Hračky namočené na poli poblíž Lamača do jazierka vo výmoli, ktorý vznikol pri zväžaní hlíny na nejakú stavbu. Poukladal som okolo jazierka hračky akoby chceli piť vodu, akoby boli pri nejakom napájadle. Už je to mimo mňa, už môžem nad tým meditovať. Všetko je tam pusté. Tie hračky chcú, aby sa s nimi niekto hral, aby nezostali samé. Je to taká personifikácia. To ľudia hľadajú napájadlo, žriedlo, aby prežili plnosť.

A keď sa tie hračky napijú, tak púšťajú farbu. Pod blatom je farba. Je to také otvorené dielko. Čo som tým chcel povedať, že hračky púšťajú farbu? No, že vlastne z nás odchádza nejaký život. Hammel má takú skladbu: Keď vtáci pijú z kaluží, za dúšok platia pierkom. Keď piješ z niečoho, tak tam niečo nechávaš.

Posledný landart vznikol po nečakanej Jurajovej smrti.

Nápad je veľmi silná vec. A potom je realizácia, keď musíš zabezpečiť materiál.

Musel som pozháňať farebné lístie z okolia. Doviezť ho autom do parku. Hrabal som lístie, tvoril som cestičku, koberec, chodník z rôznofarebného lístia. Prišla mi pomôcť Jarka Krajčiová so synčekom Jonatánom. Vyzerá ako anjlik či Malý Princ. Chcel som, aby chlapček išiel ďaleko, na začiatok, aby bol na fotografii ako bodka. Potom sa pomaly približuje a na poslednej fotke už nie je.

Na prvej fotke nie je nikto, na poslednej fotke tiež nie je nikto. Urobil som seriál 12 fotografií.

Juraj bol taký človek, ktorý prišiel a odišiel a bol vzorom radosti, optimizmu, pravdivosti a žiaril. Naše vzťahy s Kušnierikovcami boli intenzívne. Hrali sme spolu divadlo, boli sme si navzájom svedkami na svadbe. Plánovali sme spolu osláviť strieborné svadby, len stále nebol čas. Janka v lete robila výskum, potom Natália školila, potom šiel Juraj do New Yorku, potom na Island.

Niektorí veľmi dobre pochopili posledný landart. Napríklad Táňa Arbe ho pekne okomentovala: ‚Toto je oslava života. Ozaj nám braček zašiel za roh, veľmi mladý a veľmi čistý.‘ Jurajova veselosť išla niekedy priam na nervy. Ale Juraj hovorieval, že kým ráno vybojuje to, aby mohol byť pozitívny, tak je to tvrdá práca. Juraj mával aj na pohreboch záchvaty smiechu. Dokonca sa niekedy smial aj zo sna, ako nám prezradila jeho manželka Natalka.

Juraj sa pravidelne modlieval za viacerých ľudí. Dojalo ma, keď som sa dozvedel, že aj za nášho syna Mateja. Natálka to vedela a povedala nám, že spolu s Lenkou prevezmú túto štafetu.“

landart: Hniezda pre Mateja

Janka: „Nič cennejšie nemáme, ako seba navzájom. Keď máš nutkanie stretnúť sa, zavolať niekomu, treba to hneď urobiť. Verím, že nám Pán Boh posielal v pravom čase – nás navzájom. A keď ti napadne, že máš niečo urobiť, tak to proste treba poslúchnuť.“

Live art

Keď stretnem Janku a Bela, pýtam sa: „Kto vás dnes požiadal o pomoc? Problémy ktorého blízneho ste dnes riešili?“ Moja skúsenosť je, že vždy si vypočujem nový príbeh.

pokračovanie zo strany 11

Potom sa však vyberiem na hrob a všetko je inak. Prikrýla som ho čečinou. Na drevený kríž zavesím venček z čerstvého ihličia. Pod ním zapálím kahanček – a vtom to na mňa znovu príde. Lebo je nad nebo jasné, že už sa nevráti. Odišiel práve sem a odpočíva tu naveky vekov amen. A už nikdy nič nebude tak, ako predtým.

Vzdávam sa. Vzdávam sa nádeje, že ho uvidím, objímam. Už sa mi nikdy neprihovorí tým svojím srdečným hláskom. Naozaj, môžeš mi veriť... vzdala som to.

Štedrý večer. Ani neviem, prečo som v čiernom, veď pohreb bol tak dávno. Prezlečiem sa do bielej blúzky. Tancovala som v nej s Tomášom na švagrovej svadbe. To bolo v apríli? A v júni už bolo po pohrebe. Ako letiace oblaky sa mi v hlave nezmyselne pretínajú obrazy zo svadby a pohrebu a ruky pritom prestierajú štedrovečerný stôl. Sem príbor, sem misku s jablkami a orechmi, sem svietnik, oplátky a med... a sem servítku s obrázkom anjela a na ňu vetvičku a zatúlaný gaštan, čo som našla na hrobe. Fotku nedávam, však viem, ako vyzeral.

Muž s mladším synom sa snažia vylepšiť dusné povetrie. Zapaľujú sviečky, o svietniky u nás nie je núdza. Syn vyberá kazetu s klasikou. Tichá noc je na tejto? Pýta sa a ja prikývnem. Áno tá, s bielou stranou. Nie je to originál, je nahratá z platne.

landart: Chvilka poézie

Keď sme sa stretli kvôli tomuto rozhovoru, Belišovci hovorili o D., ktorého ráno odviezli na protidrogové liečenie. „D. začal v marihuanou v 16-ich a s pervitínom v 20-tich. Dnes má 30 rokov. Vychovávala ho babka, pretože mama od neho v 4 rokoch odišla. Keď nám Pán Boh dáva do cesty ľudí, snažíme sa im byť nablízku, pochopiť ich, ak sa dá, pomôcť s niečím, proste spolu žiť.“

Nahrála, zapísala a možno niečo aj nepochopila či nezachytila správne alebo úplne
Jana Camara

Z príborníka vyberám naberačku na šošovicu. A vtedy sa to stane. Zrazu do ticha nahlas a zblízka prehovorí známy hlas... – Zdravíčkoo! A vy, čo tu robíte?

Čože? Pane Bože! Tomáš! Je to on! Nezameniteľne sfarbený hlas.

– Ale-ale... pekne som vás tu nachytil! A kdeže ste boli doteraz? – a cítim ako sa v ňom duša smeje s celou bytosťou... Och... Stojím s tou naberačkou a otvorenými ústami, pozerám na dvere, striedavo – v kuchyni sú troje. Odkiaľ vyjde? Krížom vidím, ako v izbe muž s druhým synom stuhnuto hľadia jedným smerom. Na magnetofón. Ach! Stará páska trochu praská a šumí. Namiesto Tichej noci sa z nej odvíja bezstarostný dialóg „riaditeľa“ školy s neporiadnym žiakom... takým tým nežnoliečivým tónom, na aký sa vždy naladil, keď niekoho napodobňoval. Najčastejšie učiteľov... Mal na to veľký talent.

Nadýchnem sa a pozriem na hodiny. Tomáš prišiel s Jezuliatkom. Je šesť hodín večer.

Celé dni chodím rozžiarená a neviem – ale ani sa nechcem z toho spamätať. Veď prečo by som to aj robila? Mladší syn mi raz povedal, že nepozná nikoho, kto by mal takú dobrú mamu, ako som ja. Vyhŕkli mi vtedy slzy vďaka a dojatia. Svoje city inak nedáva veľmi najavo.

A teraz sa mi konečne prihovoril aj Tomáš. Ale to trvalo. A tak som začala veriť.

Soňa Tomašových

Juraj Kušnierik

nekrológ

Mala by som napísať. O Jurajovi. Kušnierikovi. Nevieam to. V mnohých printových aj neprintových médiách informovali, že sa Juraj narodil v roku 1964, že vyštudoval elektrotechniku, ale nikdy v tej oblasti nepracoval. Lebo jeho láskou, tou (nielen) pracovnou, bola kultúra – najmä hudba a literatúra. Spoluzakladal kníhkupeckú sieť Artforum, roky spoluvytváral reláciu Pod lampou, spoluvyberal a spoluodovzdával cenu Radio Head Awards, spolu s inými písal do .týždňa, do Lidových novín, do týchto našich Listov z Kaplnky... Spolu s inými... inými ľuďmi – vzťahy boli pre Juraja dôležité. Každý týždeň moderoval Slová_FM, mal „svoj“ stage na Pohode, bol aktívny v cirkvi, mával tu z času na čas homílie – a boli silné (hoci často aj veselé), lebo viera v Boha Juraja vystužovala a prenikala do jeho slov.

A toto je boľavé: miloval (miluje?) svoju ženu Natáliu, miloval (miluje?) svoju dcéru Lenu. A ony jeho milujú tiež.

Nekrológ v preklade znamená: posmrtná spomienka spojená so zhodnotením činnosti nebohého. Strašné.

Hodnotiť nebudem – bola som príliš blízko.

Ale viem, že miloval Island. Aj knihu o ňom a jeho hudbe napísal. A aj tam zomrel. V piatok trinásteho. Novembra. Dvetisícpätnásť.

Spomienok mám plno, vyberám len jednu, naúzkou spojenú s Jurajom:

Ema mala kúsok viac ako dva roky, veľmi sa vždy hrnula k telefónu, aj zdvihla slúchadlo, ale potom mlčala ako zarezaná. Tak som ju naučila formulku, ktorá sa hovorí, keď sa zdvihne telefónne slúchadlo (na tých starých telefónoch s pokrútenou šnúrou) – „Tu je Ema, kto je tam?“

Potom zvonil telefón. Ema bežala k nemu a vraví:

„Tam je Ema. Kto je tu?“

Zasmiala som sa. A potom dieťa mlčky stálo a po chvíli mi podáva slúchadlo, že tam nikto nie je, len čudné zvuky. Vzala som slúchadlo a tam sa Juraj nezadržateľne smial a smial na tom detskom omyle.

Smiať sa Juraj vedel ako málokto iný.

Češť jeho pamiatke.

Zuzana

Ja si Juraja pamätám práve ako človeka bez pátosu, áno, ten zvonivý smiech ho charakterizoval. Hlas mal doposledy ako zvon. Spomínam si, ako som raz na jeseň išla po kázní oznámiť land-art na Sandbergu a hovorila som to potichu, že ma nik nerozumel ani cez mikrofón a Juraj to celé zopakoval v tej svojej zvučnej tónine, aj bez mikrofónu bolo rozumieť každé jedno slovo. To by som ešte o ňom chcela, že bol veľmi zrozumiteľný, jasný a čitateľný ako výborne napísaný román. Dobre sa s ním rozprávalo, nič neskrýval medzi riadkami – nikdy druhých nezneisťoval. Taký som z neho mala dojem ja. Kultivovaný a usporiadaný. No zároveň otvorený všetkému novému a premýšľavý. Úprimnosť jeho prejavu bola prirodzená, bez prepiatosti prejavoval záujem o ľudí a dianie tak, že na nich proste upieral pozornosť celou svojou existenciou. Keď sme boli vlani v Záježovej, veľmi ma dojalo, čo povedal o sebe. Mal práve 50 a raz sa tak nahlas zamyslel, že akosi je sklamaný, že už toľko a pritom má pocit, že ešte nedorástol do tejto kategórie. Že 50 si predstavoval ako nejaký vrchol (spokojnosti? múdrosti? veľkého cieľa?), ale že to teraz tak necíti a je z toho mierne dezorientovaný, že čo vlastne dosiahol... že siaha všade a nikde „slávobrána“ toho zenitu... hovoril to s úsmevom, ale zároveň v tom bolo cítiť aj vážnosť... lebo keď si človek takto otvorí srdce, je to vždy aj vážne. A vtedy som si myslela, že niekde vnútri má tento príjemný, usmievaný a zvonivý chlap aj svoj smútok, ale má ho veľmi pozorne uložený, aby ním nikoho nezaťažoval. A vďaka svojmu presvedčeniu aj viere sa tomu nikdy nepoddá. Už si presne nepamätám, ako to skončilo, niekto iný nič čo povedal... len viem, že som viackrát pocítila nutkanie mu povedať, že robí oveľa viac než niekto, po kom zostane pekná socha, alebo slávna pesnička. Že to je samozrejme fajn, ak po niekom ostane nič tak „umelecky rukolapné“, ale najdôležitejšie je, aby každý využil svoj talent od Boha, ktorý dostal. On ho využil. Mal talent byť nesmierne priateľským človekom, prirodzeným médiom, priam mediátorom © a slávobránu mu pletú všetci, ku ktorým bol láskavý a ktorým podával ruku, veď bol

čínorodý v toľkých smeroch! Nepovedala som mu to. No keď sme sa za neho modlili, aby prežil, som si na to spomínala a bola som na seba aj nahnevaná. Ale teraz už nie som. Myslím, že to už vie. A vie aj, že tu bol milovaný a prijímaný a ostane v našich srdciach, myšliach, kým budeme.

O Jurajovi sme sa všeličo iné mohli dozvedieť – kto ho nepoznal bližšie – aj z toho množstva príspevkov na internete. Pre mňa ostáva človekom veľkého srdca, do ktorého si priberal mnohých a mnoho... až ho preťažil. A na druhej strane každému z neho kúsok nechával, lebo mal pocit, že ho má nadostač. Len škoda večná, že si to nikdy neoveril u kardiológa.

Pre mňa ostanú v pamäti (okrem iných) najmä tie dve miesta, kde som ho vídala – vo foyeri na Cukrovej a v Ymce... a vždy keď tadial' pôjdem, pocítim teplo jeho ruky. Vždy mi ju podá.

Soňa

Bolo to už dávno. V SENE, ktorý sídlil najprv na Šoltésovej ulici pod hradom, potom na Liptovskej, som spoznala Juraja. Zadávala som do počítača databázu adries, s ktorými bol SEN v spojení. Myslela som si, že viem po anglicky, veď sme boli výberová trieda, kde sa učilo po anglicky aj na ZŠ, aj na gymnáziu, ale keď som prišla do SENU, zistila som, že neviem. Nikomu som nerozumela, nič som nevedela povedať. Ešte aj tú databázu som domrvila. Nepoznala som skratky amerických štátov, netušila som, čo z toho je ulica, čo mesto, čo štát, čo kontinent. Juraj sa na tom len smial. Ale tak dobrosrdečne.

Prvýkrát som si ho všimla, keď hovoril krásne a zvučne po anglicky. Keď sa s Marshom smial nad nejakým kresleným vtipom s anglickým textom v kalendári. Brillantne prekladal všetkých hostí z anglicky hovoriacich krajín, vždy s dobrou náladou. „Kde si sa tak dobre naučil po anglicky?“ spýtala som sa ho raz. „Moja sestra žije vo Fínsku a chcel som im rozumieť. Veľmi som chcel, tak som sa naučil.“ Často bolo v office počuť jeho „exellent“ a ešte raz „exellent“ a potom ešte niekoľkokrát „exellent“, Jurajovým zvonivým hlasom. Hovoril do telefónu a dohadoval nejaké stretnutie, či príchod, neviem, ale mala som z toho jeho „exellent“ s dôrazom na prvej slabike hneď dobrú náladu. Zdalo sa, že všetko ide presne tak, ako má a nič zlé sa nemôže stať. Juraj písal všelijaké reaserch, napríklad o postkomunistických krajinách a keď som sa ho spýtala, čo spolu s Mirom robia, nikdy sa neunúval vysvetliť to a nikdy nezabudol dodať: „a baví nás to“. Svojím zvučným hlasom moderoval všetky prednášky a tak výborne prekladal, že už neviem, či bolo také dobré to, čo prekladal, alebo jeho preklad, výstižný a vtipný.

Vtedy veľa čítala a písal. Bola to aj jedna kniha za večer. Keď mal raz niečo napísať, pamätám si, že povedal: „Marsh ma do toho tlačí ako tekvicu do vody.“ Často som si predstavila tú tekvicu, ako s Jurajovým úsmevom vypláva na hladinu. Raz mi ktosi povedal, že som dosť nekonzistentná. Veľmi mi to pomohlo. Lebo som našla presne to slovo, čo sa hodilo na Juraja. Bol veľmi konzistentný. To, čo hovoril, to aj žil.

Vytváral obraz Boha, ktorý priťahoval. Postupne stála za ním veľká kultúrna obec, a to spojenie s duchovnom, ktoré zastupoval, nikoho nerušilo. Naopak. Ľudia sa ho pýtali na jeho názor, na to, čo si myslí. Veriť a žiť sa v jeho podaní nijako nevylučovalo.

Aj on mal rád Ruda Slobodu. „Ale nie je veriaci,“ podotkla som raz. „Ale je,“ usmial sa, „len o tom ešte nevie.“ Taký bol Juraj. Vždy videl všetko v tom lepšom svetle.

Beata

posledné haiku pre Juraja

V náručí vody
krásny chlapec hojdá sa
slnko zapadá.

Irena Kuchárová

Je tak bolestné vedieť, že ti nemôžem povedať, ako veľa znamenal tvoj úsmev a hlas pre každého z nás, čo za tvojou neprítomnosťou smútime... Videla som na oblohe v to ráno po tvojom odchode obrovské krídla ako pre anjela a vedela som, že si ich spustil dole, lebo ich už nepotrebuješ... Naozaj by som si želala môcť ti povedať niečo láskavé a pozrieť do tvojich rozžiarených očí... a vrátiť štipku toho, čo som od teba dostala... Aaach, slová sú neschopné podať správu o tom, čo sme stratili tým, že si nás opustil... Aj vďaka tebe som opustila svoju malichernú snahu držať sa konzervatívneho kresťanstva... Raz, keď som ťa stretla a ty si sa na mňa usmial, som pocítila, aké bolo nezmyselné bez toho, aby si povedal o ňom čo i len slovo... Proste sa tak potichu rozpustil ten pocit, že sa mám tak bigotne stavať k životu a posudzovať ľudí, ktorí sa mýlia... Taký si bol... V tvojej prítomnosti mal človek pocit, že sa s ním deje niečo podstatné k lepšiemu... A teraz ti to už nemá zmysel písať, ale my si to navzájom potrebujeme hovoriť, že patríme spolu vo svojom smútení a pocite, že si nenahraditeľný.

Judita

čo môžem zmeniť a čo treba prijať

Toto bola Jurajova stránka. Sám si ju vypýtal. Chcel písať o knižkách a pýtať sa ľudí, čo sa im páčilo. Volala sa *Nech sa krása nestráca*. Juraj už túto stránku písať nebude, lebo už nie je medzi nami. Aké zvláštne je napísať – nie je medzi nami. Veď JE medzi nami... Viac ako predtým. Budeme ho cítiť v každom slove, ktoré vyriekol alebo napísal. Budeme si ešte pamätať, ako sa pritom tváril. A bude nám veľmi chýbať.

Prajem vám dobré ráno!

Keď som sa dozvedel, že budem hovoriť niečo na tému: Čo môžem zmeniť a čo mám prijať, mimochodom, ja som si tú tému nevybral, iba som ju prijal, tak od tej chvíle sa mi zdalo, že všade, kde sa pozriem, je všetko presne o tom. Vyšiel nový album Björk a zdá sa mi, že je presne o tom. Čo zmeniť a čo prijať. Čítal som novely od Salingera a zdá sa mi, že práve toto je ich hlavná téma. Ale nikdy predtým sa mi to nezдалo, hoci som ich už čítal. Rozmýšľal som s kolegami o zmysle našej novinárskej práce a zdá sa mi, že aj v novinárčine je najpodstatnejšie vedieť, čo vieme zmeniť, čo sa zmeniť dá a čo sa zmeniť nedá, teda čo musíme prijať. Zdalo sa mi, že príbeh Gisi Fleischmannovej a Chavivy Reichovej, o ktorých som sa minulú stredu rozprával s Annou Gruskovou v rádiu, je tiež presne o tom. Čo tieto hrdinské ženy chceli a mohli zmeniť a aj zmenili, a čo museli prijať. Obidve zomreli počas druhej svetovej vojny, ale urobili predtým veľa dobrého. Dokonca, a priznávam, že je to už na hranici akéhosi halucinovania, sa mi zdalo, že keď som vystúpil z trolejbusu číslo 202 pred našim domom, že aj to je presne o tom. Medzi tou zastávkou a našim domom je totiž štvorprúdová Gagarinka a dá sa prejsť aj mimo prechodu, len musíte sledovať semaforey na oboch stranách. Stál som tam a čakal, kým bude červená – prijal som, že musím chvíľu vydržať, aby som mohol niečo zmeniť, prejsť na druhú stranu. Vtedy som už radšej takéto rozmýšľanie stopol. Ale faktom ostáva, že to je dôležitá otázka pre mnohých z nás, teda pre mňa určite: Čo môžem zmeniť, čo by som mal zmeniť, čo môžem zmeniť, ale nemal by som to meniť, čo by som mal prijať a čo musím prijať. Je tam strašne veľa možností a dalo by sa o tom rozprávať veľmi dlho a ja do svojho dvojhodinového príhovoru všetko samozrejme vtesnať nedokážem. Inými slovami, dalo by sa povedať, že ak témou bohoslužieb je, čo by sme mohli a mali zmeniť a čo máme prijať, inými slovami by sa dalo povedať, že téma je: o živote. Poďme sa teda rozprávať o živote. Taká je to široká téma. No zároveň úplne triviálna. Čo zmeniť? No zmeň to, čo zmeniť chceš a môžeš, a to, čo zmeniť nechceš a nemôžeš, to prijmi! Čo sa o tom dá rozprávať ďalej? Tak to

je. No a potom je tu tá známa modlitba: Bože, daj mi vyrovnanosť, aby som prijal to, čo zmeniť nemôžem, odvahu zmeniť to, čo zmeniť môžem, a múdrosť odlíšiť jedno od druhého. Veľmi známa modlitba. Viete, kto ju prvýkrát sformuloval? Tipoval som všelikoho: svätého Františka, svätého Augustína, Tomáša Akvinského... Bol som prekvapený, keď som sa dozvedel, že jej autorom je americký teológ, ktorý žil v minulom storočí a volá sa Reinhold Niebuhr. Niekedy pred 2. svetovou vojnou ju použil vo svojej homílii. A potom sa stalo, že si tú modlitbu veľmi rýchlo adoptovali anonymní alkoholicy do svojho kréda a tiež sa dostala do príručiek amerických vojnových kaplánov.

Je to múdra veta. Taká múdra, že vlastne by sme si ju mohli znova premietnuť na stenu, stíšiť troška svetlo, pustiť nejakú pokojnú hudbu, chvíľku nad tým rozmýšľať, potom si zaspievať pieseň, pomodliť sa a ísť domov. Lenže by potom hrozilo, že by sme všetci mali pocit, že sa nám to neráta ako skutočná bohoslužba, tak musím ešte niečo povedať. Budem voľne improvizovať ako improvizujú džezmani na danú tému. Čiže Niebuhrove slová bude stále cítiť, ale ja sa budem v rôznych improvizáciách pohybovať nad nimi či pod nimi.

Koheletova múdrosť

V dobrý deň užívaj dobro a v zlý deň pozri: tak prvý, ako aj druhý urobil Boh na to, aby človek nezistil, čo príde po ňom. Toto je úžasná veta, úžasná múdrosť. Treba si užívať, keď sa užívať dá, a keď sa užívať nedá, tak to treba stoicky prijať. Aj také dni sú v živote. Ale potom je tam napísané, že to je preto, aby človek nezistil, čo príde po ňom. Teda inými slovami, zdá sa mi, ako keby ten múdry kazateľ Kohelet hovoril, že také všelijaké filozofie, histórie alebo etické systémy, ktoré hovoria, že keď budeš robiť toto a toto, tak sa stane toto, majú len obmedzenú platnosť. V skutočnosti je život oveľa komplikovanejší a vieme toho veľmi málo.

A nasledujú zaujímavé návrhy: nebuď veľmi spravodlivý, nerob sa príliš múdrom, nebuď príliš svojvoľný a nebuď hlúpy. Nebuď spravodlivý a nerob sa múdrom, aby si sa nezničil, a nebuď svojvoľný a hlúpy, aby si nezomrel prv, než príde tvoj čas. Život nemáme celkom vo svojich rukách. Dokonca ani svet, v ktorom žijeme, ani to bezprostredné okolie a vzťahy, ktoré sú okolo nás. Každá naša snaha o konečné odpovede, o dokonalosť je vopred odsúdená na neúspech. Ak počítame, že tým veľkým veciam – múdrosti, láske, pravde, slobode – sa na tomto svete pod slnkom len priblížime, tak sme na tom dobre, hovorí kazateľ. Ak sa však domnievame, že ich dosiahneme, tak sa zničíme alebo umrieme skôr, než príde náš vymeraný čas. To je Koheletova múdrosť, ktorú treba mať stále na mysli, ak budeme premýšľať o tom, čo zmeniť, ako zmeniť svoj život, čo zlepšiť...

korintský hendikep

Všetky ostatné čítania boli z epištoly svätého Pavla Korintčanom. V čom teda spočíva ten korintský hendikep? Môžeme byť slobodní politicky, môžeme byť zabezpečení finančne, môžeme byť obklopení milujúcimi ľuďmi a krásnou prírodou, napriek tomu sa ešte pred našim narodením vytvára, cez životy našich predkov, skúsenosť ich tiel, genetické bohatstvo, ale aj limity nášho života. A potom, keď prídeme na svet, tak sa to ešte zosilňuje, prípadne zoslabuje alebo nejako inak mení výchovou, kultúrnym prostredím atď. Jedno aj druhé má za následok to, že sme nejakým spôsobom obmedzení. Máme nejaké dary, máme nejaké obmedzenia. Čiže sme ako tie pretekárske kone, ktoré vždy majú na dostihoch nejaký hendikep. Alebo golfisti. Koňom aj golfistom sa vždy na začiatku zarátava hendikep. V tomto teda spočíva korintský hendikep. Apoštol Pavol v Korintčanoch hovorí, že je málo múdrych, málo mocných a málo urodzených medzi Korintčanmi.

Kto to boli Korintčania? Korintčania tvorili zaujímavý cirkevný zbor v meste Korint, ktoré leží na takej šiji medzi gréckou pevninou a ostrovom Peloponéz. Bolo to obchodné mesto a dalo by sa povedať, že apoštol Pavol, apoštol pohanov, až tu prvý raz naozaj zažil inú kultúru než židovskú, než grécku či rímsku. V čom spočíval problém Korintčanov? (Mimochodom, Korintčanom je venovaná veľká časť Nového zákona. Spomínajú sa v skutkoch svätých apoštolov a potom im Pavol venuje dva najdlhšie listy a údajne napísal ešte ďalšie dva, ale tie sa nedostali do novozákonného kánonu.) Čím si zaslúžili toľkú pozornosť? Práve svojím hendikepom. Mali minimálne štyri problémy. Vždy kvôli tomu, že trochu inak pochopili to, čo mali pochopiť. Všetky tam aj bolo málo múdrych, mocných a urodzených medzi nimi.

Napríklad porozumeli, že treba pravidelne sláviť eucharistiu. Robili to s takou veľkou vervou, že často jedenie chleba a pitie vína končilo alkoholickým delíriom jedných, ale aj hladom a smädom iných, ktorý nemali čo jesť a piť. Práve preto im Pavol presne píše, ako majú sláviť Večeru Pánovu, eucharistiu. Ďalej boli pravdepodobne typickí sektárstvom a individualizmom. V listoch sa dočítame, že niektorí z nich sa cítili bližšie k jednému, iní k ďalšiemu a iní k tretiemu apoštolovi, alebo proste k osobnosti, cez ktorú spoznali Boha. Niektorí hovorili, že sú Pavlovi, iní, že sú Apolónovi, iní, že Kéfašovi, čiže Petrovi, a navzájom sa potom dotahovali, kto je viac. Preto apoštol Pavol v listoch píše veľa o tom, že v skutočnosti cirkev je jedno telo, kde ruka nemôže povedať, že je viac ako noha a podobne. My sme jedno telo. Tie slávne texty o jednote cirkvi, o jednote v rôznosti zväčša vzišli práve z tej korintskej situácie.

Ďalší hendikep: Korintčania boli pôvodne pohania, neboli teda zo Židov a nevedeli, ako sa s tým vyrovnáť. V prostredí, kde žili, bolo pomerne bežné obetovanie modlám, iným bohom, ostávala otázka, či sa napríklad modloslužobne použité mäso potom môže konzumovať, alebo nie. Apoštol Pavol o tom veľmi zaujímavovo rozpráva, a keď sa hovorí o slo-

bode svedomia, tak mnohé z kľúčových textov tiež vyplývajú z korintskej situácie.

Posledným veľkým problémom, ktorý Korintčania mali, boli ich problematické rodinné konštelácie. Konkrétne sa menuje obcovanie s manželkou svojho otca. Odpoveďou Pavla je niekoľko praktických rád, a hlavne hymna lásky, čo je asi okrem evanjelií najznámejší text Nového zákona.

Korintčania mali množstvo hendikepov už na štarte, ale každý z tých hendikepov akoby sa ukazoval byť pre nich, a sprostredkovanie pre nás, takým zvláštnym požehnaním. Boh, tak ako sa zjavuje v Písme, má z nejakého dôvodu slabosť pre slabých. Možno práve preto sú Korintčania v Pavlových epištolách popísaní tak detailne, ich príbeh je taký inšpiratívny. Keď rozprávame o zmene, o tom, čo by sme mohli zmeniť, je dobré mať tento korintský hendikep na pamäti. Jedna vec, ktorú určite nedokážeme zmeniť, je naša história a prehistória, naše danosti. Korintčania ich tiež nedokázali zmeniť, mali s nimi problémy. Dôležité je prijať vlastnú slabosť a vlastné obmedzenie, prijať svoj korintský hendikep (v nádeji, že sa môže zmeniť na požehnanie).

o behu a o boji

Čítali sme aj z 1. epištoly Korintčanom, kde Pavol hovorí o behu a o boji. Hovorí, že treba bežať. On beží ako o závod, hovorí o sebe. A nielenže beží. To nie je len taký beh ako Bratislava-Devín, kde každý, kto sa zúčastní, je víťazom. Toto sú olympijské hry. Len jeden dostane zlatú medailu, on je víťaz a na ostatných história zabudne. Zároveň Pavol hovorí akoby o nejakom zápase, grécko-rímskom možno, kde tiež jeden je porazený a jeho si nikto už nebude pamätať, ale toho víťaza si svet bude pamätať. Preto Pavol beží. ide mu o víťazstvo, bojuje o život. A hovorí, že tak to treba robiť. Život, milí Korintčania, je boj, hovorí Pavol a používa športovú terminológiu. Hovorí, že to je boj, zápas starogréckeho olympionika, ktorý beží a bojuje, aby získal slávu v očiach olympských bohov, ktorý vie, že práve takýto statočný oduševnený boj dá zmysel jeho inak bezvýznamnému životu. Takto vznikali olympijské hry. Potom sme to až my neskôr zmenili na: dôležité je zúčastniť sa..., ale stále tomu neveríme: dôležité je vyhrať. Hoci nie je to úplne tak, ako som pred chvíľkou povedal, že si nepamätáme meno porazeného. Gréci si mená porazených pamätali, ak bojovali statočne. Pamätali si toho, kto vyhral, ale spomínali, že bolo čfou bojovať proti tomu, ktorý v boji zahynul alebo ktorý jednoducho prehral, lebo statočne bojoval.

Koheletova múdrosť nás učí, že nemáme všetko v rukách; korintský hendikep nám hovorí, že hneď na začiatku sme limitovaní, no napriek tomu musíme bežať; tento olympijský príklad nám hovorí, že beh, aktivita, snaha meniť veci, snaha zlepšovať sa – to všetko je veľmi dôležité. Veľmi. Pritom nejde o dokonalosť, ani o okolnosti. Pavol nebojuje s inými. Bojuje so sebou. Jeho nepriateľ, jeho súper je v ňom. Spomínal som, že všetko, čo som za posledný čas čítal, mi pripomínalo tému, o ktorej teraz hovorím. No a čítal som aj

knížku Franny a Zooey od Salingera. A uvedomila som si, že my nebojujeme svoje zápasy pred olympijskými bohmi, ale pred Ježišom Kristom. Chceme byť lepší a chceme sa prezentovať ako statoční bojovníci preto, aby Ježiš Kristus mal z nás radosť. Kniha Franny a Zooey sú vlastne dve novely. Jedna sa volá Franny a druhá Zooey. Je to úžasná literatúra. Tú druhú novelu tvorí rozhovor medzi dvoma súrodencami spomedzi siedmich detí rodiny Glasovcov. Ich príbeh sa vinie celým Salingerovým dielom. Monumentálnou postavou je najstarší brat Seymour, o ktorom od začiatku vieme, že spáchal samovraždu. Franny a Zooey naňho spomínajú. Franny má depresie a Zooey sa jej snaží pomôcť. Aj spomínaním na Seymoura. Všetkých sedem súrodencov v detstve účinkovalo v jednej rozhlasovej talkshow, ktorá sa volala Múdre hlavičky. Začínala ako kvíz, deti odpovedali na kvízové otázky, ale potom sa to zmenilo, vďaka týmto súrodencom, na diskusie na vážne témy. O politike, filozofii a tak, kde sa tie deti, keďže boli mimoriadne talentované, rozprávali o vážnych veciach. Relácia sa stala veľmi populárnou. Hovorím o fiktívnej realite, ktorú popisuje Salinger. No a teraz tu máme Zooeyho a Franny. Už je to dávno, čo vystupovali v rozhlase. Zooey si spomenie, čo im hovorieval Seymour, kým ešte žil. Hovorieval im, že keď idete do toho rozhlasu, podčiarkujem: rozhlasu, tak si nezapudnite vyleštiť topánky. Prečo? No, pretože tam je tá tučná pani v tom rozhlase. Pre ňu to robíte. Ona to vidí. Tučná pani sa stala takým salingerovským literárnym obrazom. My to robíme pre toho neznámeho človeka, ktorý nás vlastne ani nevidí, ale predsa akýmsi spôsobom vidí. Ten v tom poslednom rade, ten poslucháč niekde doma, ktorý netuší, kto sme. Pre neho to robíme.

J. D. Salinger

A potom povie Zooey Franny: „Vari to nevieš? Alebo si to prekliate tajomstvo ešte neodhalila? Vari nevieš – ale teraz počúvaj – vari nevieš, kto je tá tučná pani? ... Ach, kamoška moja, kamoška moja... To je predsa sám Kristus. Sám Kristus, kamoška.“ Celá tá novela končí nesmierne dojímavým tým, že vlastne všetko, čo oni robia, a teda klátia sa pod tým tí Glasovci, Franny aj Zooey a ich súrodenci, nie sú veľmi úspešní, ale napriek tomu celý ich život, všetky ich snahy smerujú k tej tučnej pani, ktorou je Kristus. A myslím si, že takto my bojujeme. A niekedy sa nám darí viac a niekedy menej, ale robíme to preto, aby mal Kristus z nás radosť.

satanov posol

Čítali sme aj text o satanovom poslovi – ostni. Nevieme presne, čo bolo tým ostňom v Pavlovom tele, ktorý sa spomína. Určite to však bolo veľmi nepríjemné a isté je, že Pavol chcel, aby sa to zmenilo, prosil o to Pána Boha trikrát, ale nezmenilo sa to. Hovorili sme o boji a dynamike života, v dialektickej jednote s tým je pokora pred tým, čo zmeniť nedokážeme, pred tým ostňom, ktorý v tele máme. Je lepšie byť slobodný ako otrok a Pavol Korinťanom píše, že ak ste otroci, lebo niektorí z nich otroci boli, a ak máte možnosť sa oslobodiť, tak to určite urobte. Lebo je lepšie byť slobodný než byť otrok. Keď sa to dá, tak choďte za tým. Lepšie je dvom ako jednému. To hovorí jednak Kohelet na inom mieste, ale aj Pavol dáva Korinťanom práve v tejto oblasti mnohé praktické rady. Je lepšie byť zdravý ako chorý, keď si teda môžete vybrať. A zaujímavé je, že apoštolovi Pavlovi, tomu veľkému teológovi, záleží aj na takýchto veciach. Napr. svojmu spolupracovníkovi Timotejovi v jednej epištole píše, keďže vie o tom, že má problémy so žalúdkom, aby pil po trochu vína. (Je taká exegetická otázka, či to znamená, že v zdraví má piť vína viac, alebo ho v zdraví nemá piť vôbec.) Je lepšie nemať ako mať satanovho posla vo vlastnom tele. Ak si môžete vybrať. Pavol trikrát prosí Boha, aby ho tej slabosti, choroby zbavil. Ale niekedy neostáva nič iné, než žiť v neslobode, v osamelosti, v chorobe a so satanovým poslom. Napriek všetkým snahám sa nič iné urobiť nedá. Vtedy zase neostáva nič iné, než rozvíjanie veľkej cnosti trpezlivosti, vernosti a pokory.

Minulý týždeň mi pripomenula našu tému aj takáto vec: Bol to uzavretý pozemský život Júlie Zelemovej. Teta Pirka, možno ju niektorí z vás poznali, my sme ju mali radi, zomrela vo veku 90 rokov v bratislavskej Betánii a mala pohreb vo štvrtok. A tam som si znova uvedomil, že táto žena úžasne zosobňovala a ilustrovala práve túto otázku a zložitú odpoveď na ňu. Teta Pirka vyšla z chudobných pomerov, narodila sa pred vojnou, potom sa vydala. To manželstvo skončilo veľmi rýchlo, ale vzišiel z neho syn. Od 50. rokov minulého storočia žila bez muža, prvých 30 rokov so svojím synom. Potom ten syn emigroval v 80. rokoch a z tajomných, neznámych dôvodov úplne prerušil kontakt so svojou matkou. Ale úplne. Čiže posledných 30 rokov života teta Pirka vedela, že má syna v Amerike, ale ten s ňou nekomunikoval. Žila úplne, úplne sama. Posledných 12 rokov žila v Betánii, lebo nemohla chodiť a mala rôzne zdravotné problémy. Počas celého tohto života ona veru nebola víťazka, ktorej by všetci tleskali, ona nenapísala najlepšiu knihu ani nenatočila film, ani neviem čo, ale počas celého tohto obdobia bola táto úžasná žena úplným slnkom. Bola a my sme ju tak poznali, bola zosobnením láskavosti a záujmu o iných ľudí. Keď vstúpila do miestnosti, mali ste pocit, že niekto zapálil svetlo. Keďže jej pamäť už vynechávala, mala zápisníček, kde si písala informácie o vašej rodine, aby potom, keď prídete znova, mohla na to nadviazať a opýtať sa, že čo deti a vymenovávala ich zo svojho notesa. Teta Pirka, tak sme ju volali, svojím životom úplne úžasným spôsobom ilustrovala, čo to znamená v pokore prijať to, čo zmeniť nemôžem.

o oblomovčine

Oleg Tabakov

Ten herec na obrázku sa volá Oleg Tabakov a hrá v tejto chvíli vo filme Nikitu Michalkova Oblomov. Oblomov je hlavná postava rovnomenného románu Ivana Alexandroviča Gončarova. Typy ako Oblomov, a tiež Eugen Onegin, sa v ruskej literatúre 19. storočia nazývali lyšnyj človek, zbytočný, prázdny človek. Ilja Iljič Oblomov je pomerne chudobný ruský zeman, žije na svojom malom statku so sluhom a jeho ženou, má priateľa, ktorý sa volá Štolc, sú tam ešte aj nejaké „femme fatale“ v tom všetkom, ale jemu sa ani do toho príliš nechce. Oblomovovi sa do ničoho nechce. Oblomov je múdry človek, nesmierne vzdelaný, veľa číta, sleduje dianie vo svete z tej postele, z toho gauča, a pojme taký postoj k životu, že treba robiť len dôležité veci. Tie me-

nej dôležité nemá vlastne zmysel robiť. Napríklad ráno sa oholiť. Sluha Zachar vraví Oblomovovi, že sa rozpadávajú drevené schody vedúce do domu a Oblomov hovorí: „No a načo ich máme opravovať? Veď to nemá zmysel.“ Štolc ho v jednej chvíli volá na obed. Hovorí: „Nuž, Ilja Iljič, poď na obed, už rozvoniava v celom dome.“ A Oblomov povie úžasnú vetu: „Načo máme ísť na obed, keď sme ešte nenašli zmysel života?“ To je Ilja Iljič Oblomov. Odvtedy sa nielen v ruskej kultúre hovorí o oblomovčine ako o takomto prístupe k životu. A ja mám pocit, že nám hrozí. Mne určite. Vám možno nie, ale mne áno. Ja sa troška vidím v tom Oblomovovi, pretože často, keď treba niečo urobiť, niečo malé, také praktické, tak si hovorím, že to aj tak nemá zmysel. Treba robiť dôležitejšie veci. Štúr hovoril, že vydali sme sa na cestu ducha trnistú. To je ten náš boj, tá cesta ducha. A načo by sme mali opraviť schody alebo vymeniť žiarovku alebo pomôcť nejakému človeku, alebo dať jedno euro žobrákovi? To aj tak nemá žiadny zmysel. Tak načo? Myslím si, že to, ako apoštol Pavol hovorí o tých vznešených veciach a ako hneď za tým dáva praktické rady, ako vykonať zbierku peňazí pre tých, ktorí to potrebujú, lebo sú hladní, tak to je varovanie pred oblomovčinou, ktorá určite viacerým z nás hrozí. Na záver len zopakujem tú modlitbou, modlitbu vyrovnanosti. Tak ju nazývajú anonymní alkoholici. A potom môžeme nad tým všetkým rozmýšľať počas meditácie: Nech nám teda dá milostivý Boh vyrovnanosť a pokoru prijať to, čo nemôžeme zmeniť. Zmeniť to, čo zmeniť môžeme, a múdrosť odlíšiť jedno od druhého.

MILÝ JURAJ!

- Ahoj, Ďuro! To nás tu necháš samých a len tak si odídeš? Kto nás teraz bude dávkovať láskou, porozumením a humorom? Nikto to nevedel lepšie ako Ty, priateľa môj najmilší, nikto!
- Myslím na Teba, na Tvoj hurónsky smiech a nekonečné historky. Myslím aj na Natáliu a Lenu, pri ktorých si vždy ešte viac znežnel. Je len málo takých čistých ľudí ako Ty. Juraj, Ty dobrácky medvedík. Nikdy na Teba nezabudnem.
- Jurajko. Pán Boh si Ťa povolal k sebe príliš skoro. Nečakane. Chýbaš mi. Chýbaš nám. Učíme sa žiť s obrovskou dierou v základoch našich životov.
- Mať Ťa za priateľa je obrovský dar, sme šťastní ľudia, že sme Ťa mohli poznať.
- Už nikdy nevidím tú Tvoju veľkú siluetu v dave na koncerte, či radostne si vykračujúcu v nadrozmernej mikine a s taškou s knihami a časopismi, čo skoro nikto nečíta, po trase Palisády – Kozia – Panenská. Nebudem počuť z rádia Tvoj hlas nadšene rozprávajúci o literatúre a hudbe kdesi z okraja. Nebudeš sedieť za tým debilným stolíkom zo šijacieho stroja u Bena. Vôbec si to neviem predstaviť.
- Raz si mi povedal, že keby si stratil vieru v Boha, zrútil by sa Ti svet. Viera bola Tvojou elektrárnou pozitívneho myslenia. Viem, že si ju nestratil ani pri svojej poslednej ceste do Reykjavíku, avšak mal to byť celkom iný príbeh. Je mi to veľmi ľúto, milý Juraj.
- Milý Juraj, bol si neuveriteľne činorodý, aktívny a prajný človek – a asi to bude znieť ako fráza, no u Juraja to stopercentne platilo – vždy pripravený pomôcť. A vždy s úsmevom. Aj keď sa nám ostatným chcelo plakať.
- Už mi to došlo, prečo to nevieme pochopiť, bol si tak neskutočne skutočný, netváril sa, na nikoho a nič sa nehral, jednoducho si bol. A teraz??? Teraz len jednoducho v plnosti musíme prijať, že stále JE!
- Nevie, čo robiť, aby sa tá bolesť umenšila. Chýbaš nám, Jurko. Verím, že sa máš dobre... a myslíš na Tvojich milých spolu s anjelmi.
- Verím, že nás raz uvedieš na dokonalý stage s tou najlepšou hudbou celého vesmíru. Out of time and out of space.
- Vďaka Ti za spoločný čas!